

హాంసలదీవి

కవితలు

దీవి సుబ్బారావు

HAMSALADĪVI
Poems
by
DEEVI SUBBARAO

First Edition: November, 1999

Cover Design: Anand AVBS

Price: Rs. 30

For Copies:

Deevi Subbarao
Plot No. 143
Vasavi Colony, Dilsukhnagar
Hyderabad - 500 035.
Phone: 4036901

Composed at:

**21st Century Business
Communications,**
Dilsukhnagar, Hyderabad-60.

Printed at:

Sai Srinivasa Printers
Khairtabad, Hyderabad - 500 004.

నా అర్ధాంగి
భారతి ❀

వరుస

	అవతారిక	i
1	ద్వంద్వతీతం	1
2	నిధి చాల సుఖమా	5
3	పండితాలోకం	8
4	భామతి	10
5	పైగంబరు	12
6	సురవరం	14
7	చేవగల చివ్వురుకొమ్మ	16
8	శివేతరక్షతి	18
9	బాలచంద్రుడు	20
10	రసాభాస	23
11	దుష్ట సమాసం	25
12	అల్లా నిర్ణయం	27
13	బడేగులామలీ	29
14	దొరసానమ్మ దయార్థప్రభుదయం	31
15	ఓ ఫకీరు	33
16	ఆశాపాశం	35
17	జరాదుఃఖం	37
18	బౌద్ధశిల్పం	39
19	భర్తృహరి	42
20	ధనవంతుడి లేమి	46
21	పరుగు	48
22	స్వారాజ్యం	50
23	సఖ్యం సాక్షపదీనం	52
24	స్వామి సంకల్పం	55

25	సాధువాక్కు	57
26	అనల్ హక్	62
27	కరోమన్ ఫుట్	64
28	ప్రవచనం	66
29	గాలీజ్ గొప్ప	69
30	పచ్చగడ్డి ఈనాం	72
31	సృష్టి కొనసాగుతుంది	76
32	అనీస్ ఉర్ రహ్మాన్	82
33	చిరంజీవి	85
34	సంగీత జ్ఞానము వినా	87
35	జ్ఞాని	89
36	వీరేశ్వరాచార్యులు	91
37	మానస సంచరరే	95
38	నారాయణ భట్టత్తరి	96
39	కుమారీ కంకణం	99
40	అభినవ గుప్తుడు	102
41	అభౌతికం	105
42	ప్రత్యయం	106
43	వట్టెం శాస్త్రులు	109
44	మోక్షగామి	113
45	గతానుగతికం	117
46	సాతత్ర చిత్రాయతే	120
47	సిద్ధేంద్రయోగి	124
48	విద్య ఒకరి సొత్తు గాదు	128
49	లఘుత్వం	130
50	వీణధనం	132
51	హంసలదీవి	134

అవతారిక

అన్ని కాలాల్లో అన్ని దేశాల్లో వుంటారు
యోగులు ఘోరీర్లు ఆధ్యాత్మికజీవనులు సిద్ధులు
సంగీతజ్ఞులు కవులు కళాకారులు పండితులు
సాధ్విమతల్లులు శిల్పులు ఉదాత్తచరితులు జ్ఞానులు

తేనెవాకలు కురిపిస్తూ
ఇంద్రధనస్సులు విరియిస్తూ
సదా నిమగ్నమై వుంటారు
లోకోపకారకమైన కృషిలో వారందరు

వాళ్ళే ఇక్కడ
పరమహంసలు
వాళ్ళు విహరించిన చోటే
హంసలదీవి
వాళ్ళే ఆధారం
ఎప్పటికైనా తరించవలసివస్తే మనం

చెప్తుంటారు వీరి గురించిన విశేషాలు
 సంప్రదాయం తెలిసిన పండితులు
 వింటూ వుంటాము కొన్నిటిని
 పల్లెటూళ్ళలో తలపండిన పెద్దల దగ్గర
 కాపాడబడుతూ వస్తున్నవి అలా ఇవి
 ప్రజల నోళ్ళలో నానుతూ ఎంతో కాలంగా

చూడము సాధారణంగా
 పుస్తకాల్లో వీటిని ఎక్కడా
 అలా విన్న వాటిల్లో తీసుకొని కొన్నిటిని
 అల్లిన కవితాసంపుటి ఈ హంసలదీవి

ప్రాతఃస్మరణీయాలు గదా
 పుణ్యవర్తనుల జీవితాలు

ద్వంద్వాతీతం

భోజనానికి కూర్చోబోతున్న వసిష్ఠుల వారికి
అవతలి ఒడ్డున కనిపించాడు
తపస్సు చేసుకొంటూ భరద్వాజ మహర్షి
అతిథికి పెట్టుకుండా ఎలాగని
అన్నం మూట గట్టుకొని వెళ్ళి తినపెట్టి రమ్మని
అరుంధతమ్మకు పని పురమాయించాడు.

ఆయమ్మ అసాధ్యురాలు
గంగ నిండి పారుతోంది
ఎలాగు దాటేది అంది
అందుకాయన
నీ కొచ్చిన భయం ఏమీ లేదమ్మి
నిత్య బ్రహ్మచారి అయిన వసిష్ఠుని పంపున
అవతలి ఒడ్డుకు వెళ్తున్నాను దారివ్యమని
గంగమ్మ తల్లినడుగు ఇస్తుంది బేగి
అన్నాడు

ఆ మాటకు సరేనని
 అన్నం మూట నెత్తిన పెట్టుకొని
 గంగమ్మ తల్లితో ఆయన చెప్పమన్నట్లే చెప్పి
 చీలమండలు మునుగకుండ
 చీరకుచ్చీళ్ళు తడువకుండ
 నీటి మీద నడుచుకొంటూ వెళ్ళింది
 వెళ్ళి అవతలి ఒడ్డున వున్న మునికి
 అన్నం తినపెట్టింది

ఆయన శుభ్రంగా తిని
 అన్నాడు తల్లీ ఇక నీవు వెళ్ళిరా అని
 గంగ నిండి పారుతోంది
 ఎలాగు స్వామీ దాటేది అంది
 దానిదేమున్నదమ్మా
 నిత్య ఉపవాసి అయిన భరద్వాజుని పంపున
 అవతలి ఒడ్డుకు వెళ్తున్నాను దారివ్యమని
 గంగమ్మ తల్లి నడుగు బేగి ఇస్తుంది
 అన్నాడు

ఆమాటకూ సరేనని
 తినేసిన అన్నం మూట దులిపి బుజాన వేసుకొని
 గంగమ్మ తల్లితో ఆయన చెప్పమన్నట్లే చెప్పి
 చీలమండలు మునుగకుండ
 చీరకుచ్చీళ్ళు తడువకుండ
 నీటి మీద నడుచుకొంటూ వచ్చి
 పెనిమిటిని కలుసుకొంది

ఇద్దరి భోజనాలు ముగిశాక
 సాయంత్రం పూట చల్లటి గాలికి
 సర్వప్రాణులూ సహజంగానే శాంతిని పొందాక
 ముసిముసి నవ్వులు నవ్వుతూ
 అన్నీ తెలిసిన ఆయమ్మ అడిగింది

ఇదెక్కడి చోద్యం స్వామీ
 ఇంత కాలంగా నాతో కాపురం జేస్తూ
 గంపెడు పిల్లల్ని కూడా కన్న మీరేమిటి
 నిత్య బ్రహ్మచారులేమిటి

అవతలి వొడ్డున వున్న ఆయన
 అప్పడే అన్నం నా చేతి మీదుగా తిని
 వెంటనే చేయి పూర్తిగా తడారకుండానే
 తను నిత్య ఉపవాసిననటం ఏమిటి
 ఎట్లా అవుతయ్యి సత్యం మీ ఇద్దరి మూటలు
 అంతటి గంగమ్మ తల్లి ఎట్లా వంత పలికింది
 చెప్పండి స్వామీ కాస్తంత విడమర్చి

ఓసి అసాధ్యురాలా విను
 ఏముంది ఇందులో విడమర్చేందుకు
 తీసుకెళ్ళావు అన్నం సేవాయనతీప్రాలు - తిన్నాడు
 తీసుకెళ్ళలేదు - తినడు
 తేదాయనకు తేడా తినటం తినక పోవటంలో
 భావస్థితి స్థిరం ఎప్పుడూ ఆయనకు
 అందుకే ఆయన నిత్య ఉపవాసి కింద లెక్క

ఇక నా సంగతంతావా
 తిండి విషయంలో ఆయనెలాగో
 కాపురం చేసేదాంట్లో నేనలాగ
 కాబట్టి నేను నిత్య బ్రహ్మచారిని
 అని వారు బోధ పరిచారు

నిధి చాల సుఖమా

మిగతా చోట్ల జరిగినవన్నీ చిత్ర చిత్ర
సొంత పూరు నందమూర్తులో జరిగినవన్నీ చిత్ర చిత్ర
అంకడు మోతుబరి కైతులు
ఒకరి మీద ఒకరు
పోటీ పడి చేసిన సన్మానం అది
నూటపదహార్లు కట్టలు కట్టలు
పట్టుకాలువలు పంచెలచాపులు
జరికండువాలు దండలు
పళ్ళు పంచరత్నాలు తోకొళ్ళలు
తొమ్మిది చాటింది రాత్రి
క్రతువు పూర్తయేసరికి
చదివినపులన్నీ వెనకాల సర్దించి
ముందు విశ్వనాథవారు
ముఖ్యమైన గిట్టులు ఇవ్వరు ముగ్గురు
బయల్దేరారు కార్టో బెజవాడ
చార్టో రామవరప్పాడు దగ్గర అగి
చీకట్లో గోడ చాటుకెళ్ళారు

అక్కడ వినిపించింది వారికి
 సుమనోహరమైన సంగీతం ఒకటి
 అలలు అలలుగా వస్తోంది అది గాల్లో తేలి
 లోపలకు వెళ్ళాడు ఒక్కడే విశ్వనాథ
 ఆ మాధుర్యానికి ఆగలేక

పరవశించి పాడుతున్నారక్కడ
 రాముడి భజన కీర్తనలు
 గుడి మండపం మీద కూర్చొని
 పదిహేను ఇరవైమంది దాక

అలా కొంత సేపు నిలబడి
 చాలా ఆనందపడి
 నూటపదార్లు కట్ట ఒకటి యాపిల్ పళ్ళు రెండు
 కలిపి చేతిలో పెట్టి
 తన వంటి మీద శాలువ తీసి వేయబోయాడు
 గుంపు మధ్యలో కూర్చొని
 గుండెలో రాముణ్ణి పెట్టుకొని
 పాడుతున్న యువగాయకుడి మెడలో

ఆ గాయకుడు వేయించుకోలేదు
 నూటపదార్లకట్ట తీసుకోలేదు
 పళ్ళు చాలు ఇవ్వండి
 తింటాం మేమంతా ముక్కలు కోసుకొని అన్నాడు

తెలియదేమో నీకు
 విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారు వీరు
 నీ కంఠస్వరానికి పాటకు మెచ్చి
 చేస్తున్న సన్మానం ఇది
 తిరిగి ఇవ్వకూడదు తీసుకో అని
 సర్ది చెప్పబోయారు
 అప్పుడే అక్కడకొచ్చిన శిష్యులు

అందుకా యువకుడన్నాడు నవ్వుతూ అమాయకంగా
 సన్మానం ఏమిటండీ రాముణ్ణి తలచుకొన్నందుకు అని

ఆ దెబ్బకు వారం రోజులు కోలుకోలేదు
 అంత పెద్ద కవిసమాట్ట
 రాముణ్ణి తలచుకొన్నందుకేగా
 కల్పవృక్షం రాసినందుకేగా
 తనకింత సన్మానం
 ఇది చెప్పకొని బాధపడేవాడు
 చాలా అప్పులైనవారు కనపడినప్పుడు

ఇంతకీ ఆ రాత్రి గుళ్ళో భజన చేస్తున్న అతను
 పేరు తెలియదు గాని అవటానికి గెల్లివారబ్బాయి
 గెల్లి వారంటే గొప్ప సిరి గలవారు
 జమీందార్లతో సరి తూగ గలవారు
 ఆ అబ్బాయి
 ఆస్తిపాస్తులు వద్దని
 రాముని సన్నిధికి వచ్చి చేరిన వాడు

పండితాలోకం

ఆ కాలంలో

సంస్కృతానికి శేషగిరిశాస్త్రులు
తెలుగుకి అక్కిరాజు ఉమాకాంతవిద్యాశేఖరులు
తమిళానికి మహామహోపాధ్యాయ స్వామినాథఅయ్యరు
చెన్నపట్నం ప్రెసిడెన్సీ కళాశాలలో ఆచార్యులు
ముగ్గురూ మంచిస్నేహితులు
ఉద్దండ పండితులు

వీళ్ళల్లో అక్కిరాజు

ఆరువేల నియోగి

అష్టాసహస్రం శేషగిరిది

స్వామినాథం ఒక్కడు

సాదా అయ్యరు స్మార్తుడు

ఎవరి ఇంట్లోనన్నా పెట్టవలసి వస్తే ఇంట్లో
 మిగిలిన ఇద్దరూ వేళ్ళవలసిందే బ్రాహ్మణ్యం
 పిలిచేవారు కాదు ఇంతెవ్వరి
 ఎందుకనంటే
 నియమ నిష్టల్లో వీళ్ళకు తొందర అనుభూతం
 మిగతా బ్రాహ్మణంలే

స్వామినాథంకు తల్లి వుంది
 మిగిలిన ఇద్దరూ వచ్చేవారు తండ్రి శ్రాద్ధానికి
 నమస్కారం చేసే వారు ఆ తల్లి ఇళ్ళకు
 తాంబూలాలు పుచ్చుకొని వేళ్ళవలసిందే
 చేసి

అనేవారు అక్కరాజు శాస్త్రి
 మా ఇద్దరిలో ఒకడు
 ఎనిమిదివేలమంది పెట్టు
 ఆరువేలకు సాటి ఇంకొకడు
 ఇట్లా మావాడు పెట్టే శ్రాద్ధానికి ఇళ్ళకు
 పళ్ళాలుగు వేలమంది బ్రాహ్మణులు
 మహా వస్తే మా ఇళ్ళకు
 ఎనిమిది వేల ఒక్కమంది వస్తారు
 కాకపోతే ఆరువేల ఒక్కరు
 ఈ భూమ్మీద లేదు
 నీ వంటి అద్భుతవంతురాలు

అట్లా వారు మహాపండితులై వుండి
 సరదా కోసం కూడా భాషను వాడుకొంటూ
 స్నేహంగా
 పాండిత్యం తెచ్చి పెట్టిన వినయంతో హాయిగా
 జీవితంతో కాలక్షేపం చేసేవారు

భామతి

వేరే ధ్యాస వున్నట్లుగా లేదు
వాచస్పతిమిశ్రుడికి
షడ్జగ్జనాలు వ్యాఖ్యానించటం తోటే
జీవితమంతా సరిపోతున్నది
అప్పటికి సాంఖ్యతత్త్వకౌముది పూర్తయింది
యోగతత్త్వవైశారది కూడా గట్టెక్కింది

ఆ రాత్రి కూడా ఆయన
అదే పనిగా దీపం ముందు కూర్చొని
వేదాంతసూత్రాలకు వ్యాఖ్యానం రాస్తున్నాడు
రాస్తూండగా చూపు సరిగా ఆనలేదు
తలెత్తి చూస్తే
దీపం కొడిగట్టి వుంది
ఒక సుకుమార హస్తం
ప్రమిదలో వత్తి నలిపి చూసే నింపుతున్నది

ఎవరమ్మా నీవు అని అడిగాడు
 మీ భార్యను నేను
 ఉద్వాహమైనదాదిగా చూస్తున్నాను
 మీ చదువు మీ రాత తప్ప
 తేదు మీకు లోకం ఇతరత్ర
 వేళకు వండి పెడుతున్నాను
 మీ దీక్షకు భంగం కలకుండా
 ఇంటిని నిర్వహించుకొస్తున్నాను అన్నది

అవాక్కుయిపోయాడు వాచస్పతిమిశ్రుడు
 కృతజ్ఞతతో నిండిపోయింది మనసు
 ఇప్పటిదాకా జీవితంలో
 ఏమీ సుఖపెట్టలేదు నిన్ను నేను
 చేసుకొంటాను దానికి ప్రాయశ్చిత్తం
 నీ పేర ప్రసిద్ధి పొందుతుంది
 ఇప్పుడు నేను రాస్తున్న గ్రంథం
 అని చెప్పాడు

అట్లాగా వచ్చిందే
 భామతి లీక

పైగంబరు

పైగంబరు మదీనాలో వున్నప్పటి సంగతి

ఒక ముసలామె బాగా బీదామె
భోజనానికి పిలిచి
ఆయనకిష్టం గదాని
చేసి పెట్టింది కూర
దొడ్లో కాసిన ఆనపకాయ కోసి
బాగుంది బాగుంది అంటూ మారు వడ్డించుకొని
ఆయనే తినేశాడు కాస్తన్నా మిగల్చకుండా

బైటకొచ్చాక అడిగాడు
తోడు వచ్చిన స్నేహితుడు
పిలిచిన వాళ్ళకు లేకుండా
అలా తినేశారేమిటి అంతా అని

ఏం చేసేది నేను
కాయంతా కండ్లెక్కి చేదు విషంగా వుంది
తినకపోతే
తెలుసుకొని బాధ పడుతుంది
కొంత మిగిలిస్తే
తిని తిట్టుకుంటుంది

అందుకే
చేదు సాంతం నేను తిని
ఆనందమాధుర్యం ఆమెకు మిగిల్చాను
అన్నాడు దయగల పైగంబరు

సురవరం

మేరువు వంటి మనిషి
 ఒకప్పటి తెలంగాణలో సురవరం ప్రతాపరెడ్డి
 ఉన్నదంతా ఖచ్చ చేసి ఆంధ్రసారస్వతపరిషత్తుకు
 పుచ్చుకొనేవాడు కొద్దిపాటి జీతం గోల్కొండపత్రిక నుంచి
 ఇంటావిడకిస్తే ఆ ఇంత జీతం
 ఈడవాలి దాంతో ఆమె సంసారం
 పుస్తకాల మీద పేరైతే వచ్చింది గాని
 రాలేదు రాగి దమ్మిడి
 తను అనుకొన్నట్లుగా లేరు
 హైదరాబాదు యువమిత్రులు కొందరు
 నిర్ణయించుకొన్నాడు విసిగిపోయి
 స్వగ్రామం తిరిగి పోదామని
 పోతున్నారు బండిలో భార్యా తనూ
 ఇంటికాలపాడు
 ఎదురుమాట్లాడి ఎరుగదు
 అన్ని కష్టాల్లోనూ ఆ మహతల్లి ఎన్నడు

బండి వూరు కేసి పోతున్నప్పుడు
 బండిలో రెడ్డిగారు దొరసాని ఇద్దరే వున్నప్పుడు
 తలొంచుకొని రెడ్డిగారు తన జీవితాన్నంతా
 మొదట్నుంచీ నెమరు వేసుకుంటున్నప్పుడు
 చూసి చూసి అంది ఆమె నిబ్బరంగా
 ఏం చెయ్యబోతున్నారు రెడ్డిగారు ఇకముందు అని

తలెత్తి చూస్తే కనిపించింది భార్య
 ఎదురుగా కొత్తగా
 పెదవుల చివర్న కనిపించి కనిపించని నవ్వుతో
 తొణక్కుండా నిశ్శబ్దంగా

చెప్పటానికి సమాధానం
 పట్టలేదు రెడ్డిగారికి ఎక్కువ సమయం
 జేబులోంచి కలం తీసి
 అన్నాడు భార్య చేతుల్లో పెట్టి
 రాయబోవటం లేదు
 ఇక నుండి రెడ్డిగారు

రెడ్డిగారు విధించుకొన్నారు శిక్ష
 ఒక విధంగా తనకు తానే
 ఎక్కువ కాలం జీవించలేదు అటు తరువాత
 నెలారెణ్ణెల్లకంటే

చేవగల చివురుకొమ్మ

నిలబడి చూస్తున్నాడు
అరల్లో పేర్చిన పుస్తకాల్ని
బడి వదిలేక ఇంటికి పోతూ
కొట్టు ముందు ఆగి ఓ కుర్రవాడు

ఒకసారి చేత్తో చొక్కా జేబు తడుముకొని
దళసరి అట్టల పుస్తకం కేసి వేలు చూపి
అడిగాడు అది కావాలని
వెల ఎంతో కనుక్కొని

వేలేడంత లేవు
అంత పెద్ద పుస్తకం ఎందుకు నీకు
అన్నాడు కొట్టు యజమాని
ఆ అబ్బాయి మాట వినకుండా
మొండికేశాడు

తప్పల్లేకుండా ఒక్క పద్యం
చూసైనా సరే చదువ గలిగితే
నీకే అమ్ముతాను అని షరతు పెట్టాడు
ఆ పుస్తకం తీసి ముందు పెట్టి

ఆ అబ్బాయి పుస్తకం ముట్టుకోలేదు
జేబులో డబ్బు తీసి పావుకారు ముందు పెట్టాడు
చేతులు కట్టుకొని కళ్ళు మూసుకొన్నాడు
పద్యం తర్వాత పద్యం
గుడిగంట మోగితే ఖంగుమన్నట్టుగా వుండే కంఠంతో
ఆపకుండా ఒప్పజెప్పాడు
గజేంద్రమోక్షణం అంతా గడగడా
చుట్టూరా మూగిన జనం
బిత్తర పోయి చూస్తుండగా

భాగవతం అట్లా సొంతం జేసుకొన్నాడు
ఆ విజయనగరం చిన్నవాడు
పెద్దయ్యాక హరికథా పితామహాడు
శ్రీమదజ్ఞాడ ఆదిభట్ల నారాయణదాసు

శివేతర్కత్తి

అభిమానం చంపుకొని ఎంత ప్రాణేయపడ్డా
లాభం లేకపోయింది
ఇవ్వనంటే ఇవ్వనన్నాడు పావుకారు
అరువు మీద పెళ్ళిబట్టలు
తచ్చాడి కాసేపు అక్కడే
కొట్టు బైటకొచ్చాడు నిరాశతో
ఆ బీద వృద్ధ పండితుడు

అయ్యో పాపం అనుకొని బాధ పడ్డాడు
అప్పుడక్కడే వున్న ఓ యువకుడు
అహ్వసించాడు పండితుణ్ణి రావలసిందిగా ఓ సారి
సాయంత్రమయ్యాక ఇంటి గుర్తులు చెప్పి

నేరుగా వచ్చాడు ఆ యువకుడు
 అక్కడ నుండి తను ఉద్యోగం చేసే చోటుకు
 ఆవ్యూహం చేస్తాను నేనిరోజు
 వచ్చి చదివించండి తలా ఇన్నీ డబ్బులు
 అని చెప్పాడు పిలిచి విద్యార్థినాయకుణ్ణి

చేప్పేదేముంది ఇత
 చేసుకొంది కళాశాల ఆ రోజు పండగ
 తొత్తగా రాసిన కిన్నెరసాని పాటలు
 తొత్త తొత్తగా పాడి వినిపించాడు గంటన్నర వేపు

విన్న వాళ్ళు
 నాటితో ఉన్న దన్యమైందనుకొన్నారు
 వినని వాళ్ళు
 విధిని తిట్టుకొన్నారు

ఆ సాయంకాలం చల్లటి పూలు
 ఇంటికి వచ్చిన వృక్షాణ్ణి పసిష్టడుగా భావించి
 పిల్లలు చదివించిన పదిబేలు సంభావనగా
 తాంబూలంతో పెట్టి ఇచ్చి
 నమస్కారం చేశాడు
 అనందంతో కృతజ్ఞతతో వృక్షమూర్తి
 తరిసి కన్నీరయ్యాడు

అక్షణంగా జరిపించాడు కూతురు పెళ్ళి
 అన్నం తప్పకుండా మరుసటి వారమే
 కావలసిన బట్టలు ఖరీదు చేసి

బాలచంద్రుడు

గడ్డు చలికాలం అది
అప్పుడు రాత్రి పది దాటింది
హుసేన్ సాగర్ చెరువుగట్టు బోసిగా వుంది
ఆ వేళప్పుడు యాభైయేళ్ళ క్రితం అక్కడ
జనసంచారం ఎందుకుంటుంది పెద్దగ

క్లబ్బు నుండి ఇంటికి వెడుతూ ఓ పెద్దమనిషి
దారిలో చూశాడు
రోడ్డువార నడుచుకొంటూ పోతున్న
చలికి వణికిపోతున్న
చిన్న కుర్రవాణ్ణి
ఎక్కించుకొన్నాడు జాతితో కారాపి

చూడగా పదేళ్ళవాడు
తెల్లగా సన్నగా లేత తమలపాకంత
మెత్తగా వున్నాడు
కదిపితే అన్నీ చెప్పాడు

చేస్తున్నాడు రాణిగంజిలో దర్జీ వద్ద
 గుండీలు కుట్టే పని
 నెలకు ఇస్తాడు సేటు
 జీతం కింద పదకొండు రూపాయలు
 దగ్గర పడింది కదా పండగ
 ఆలస్యం అయింది పని ఎక్కువ వల్ల
 మామూలుగా అయితే
 వెళ్తాడు రోజూ ఎనిమిదింటికే

నాన్న లేడు
 పోయాడు జబ్బు పడి కిందలేడు
 తనొక్కడే కొడుకు
 ఉంటుంది చిన్న ఇంట్లో అమ్మ ఒక్కతే
 తనకోసం ఎదురు చూస్తూ
 తనకోసం ఎప్పుడూ దిగులు పడుతూ

ఏమిటి ఆమె ముందు గతి
 ఎవరు చూస్తారు ఒక్కతెను కనిపెట్టుకొని
 అడిగాడు పెద్దమనిషి
 వాళ్ళ దీనస్థితికి కళ్ళు చెమర్చి

నేను వున్నాను గదా
 అన్నాడు ఆ చిన్న అబ్బాయి ధీమాగా
 చక్రం తిప్పుతున్న పెద్దమనిషి
 చకితుడైనాడు

ఎంత పెద్ద ఆత్మవిశ్వాసం
 అంత చిన్న వనుసుకి
 భయం లేదు బ్రతుకంటే వీళ్ళకి
 సృష్టి ప్రారంభం నుండి
 మనుషుల్ని నడిపిస్తున్నది వీళ్ళే కదా ముందు వుండి

ఇంటి వాకిట దించి
 మనసులో పెట్టుకొన్నాడు నమస్కారం
 బాలయేసుకో బాలకృష్ణుడికో అన్నట్లు వాడికి

రసాభాస

మంచి రసవత్తరంగా సాగుతోంది
విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారి ప్రసంగం
రాజమండ్రి సభలో
నన్నయభారతం అవతారిక శ్లోకం మీద

వచ్చిన వారంతా
చెవులప్పజెప్పి వింటున్నారు
వెనుక వరుసలో కూర్చొన్న ఇద్దరు మాత్రం
తెగ మాట్లాడుకొంటున్నారు

ఎవరికీ పాలు పోలేదు
ఎట్లా కుట్టెయ్యారో వాళ్ళ నోళ్ళు
అప్పడు విశ్వనాథవారే చేశారు ఉపాయం
చెప్పారు ఒక కథ అల్లి
చేసే ఉపన్యాసం మధ్యలో ఆపి

ఇద్దరు పావుకార్లు కలుసుకొన్నారు వచ్చి
 రద్దీగా వున్న కోట గుమ్మం ఎదురు వీధి
 తీరిగ్గా మాట్లాడుకోవటానికి వీల్లేకుండా లావాదేవీలు
 అడ్డం పడుతున్నాయి రిక్తాలూ బళ్ళూ
 అనుకొన్నారుట వాళ్ళు
 కళాశాలలో సభ వుందని తెలిసింది
 ఇవ్వాళ సాయంత్రం ఐదింటికీ
 అక్కడ మాట్లాడుతారు ఎవరో ఒకరు
 మిగతా జనం ఒట్టినే కూర్చోని వుంటారు
 వీలు చిక్కుతుంది మనకు కావలసినంత
 అక్కడికే పోయి తేల్చుకొందాం పద
 ఈ చింతపండు వ్యవహారం అంత
 అట్లా అని వచ్చారు ఇక్కడకు సరాసరి
 పెద్దగా మాట్లాడుకొంటున్నారు చూడండి
 వెనకాల ఇద్దరు కూర్చోని
 వాళ్ళే ఆ తింతిణిఫలవణిక్ ప్రముఖులు
 అందర్నీ కుడుతున్న జోరీగలు

అంటూ విశ్వనాథవారు వేలెత్తి చూపే సరికి
 జరిగాయి ఒకేసారి
 వెనుదిరిగి సభ యావత్తు వాళ్ళను చూడటం
 మెల్లగా తేలు కుట్టిన దొంగల్లా వాళ్ళు
 బైటకు జారుకోవటం

దుష్ట సమాసం

అర్థం లేని పట్టుదలలు ఎట్లా వుంటయ్యో
జరిగింది చెప్పారు విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారు
ఏదో సభలో

కుర్ర జమీందారుడికి పెళ్ళయింది
జమీందారీ ఫాయాలోని అమ్మాయే పెళ్ళికూతురు

గది లోపల పట్టెమంచం మీద కూర్చొని వున్నాడు
నిషేకం నాటి రాత్రి కొత్తపెళ్ళికొడుకు
అమ్మలక్కలు వెళ్ళిపోయారు
అలంకరించిన పెళ్ళికూతుర్ని గుమ్మంలో వదిలి

తనంతతాను ఒక అడుగు లోనికి వేస్తే పెళ్ళికూతురు
లేచివెళ్ళి ఆహ్వానిద్దామని చూశాడు జమీందారు
ముందుగా అటు నుండి ఆహ్వానం వస్తే
లోనికి అడుగు వేద్దామని చూసింది జమీందారిణి

అట్లా చూడటాల్లోనే
ఆ రాత్రి గడిచింది
అలాగే గడిచినయ్యి
మర్నాటి రాత్రి ఆ మర్నాటి రాత్రి

ఆ మూడు రాత్రులే కాదు
వారిద్దరూ జీవితాంతం
పట్టుదలలతో గడిపినారే గాని
కలిసి ఎప్పుడూ జీవితం గడప లేదు

అర్థం లేని పట్టుదలలు ఎట్లా వుంటయ్యి అంటే
అట్లా వుంటయ్యి
ఎవరు ఏమి సాధించారు
వాటి వల్ల

అల్లా నిర్ణయం

వారమయింది ముట్టడి మొదలు పెట్టి
వశం కావటం లేదు కోట ఎంతకీ
పాలుపోవటం లేదు ఎటూ
ఛార్ంగజేబుకు

బయలుదేరాడు గుర్రం మీద
పూర్తిజేసుకొని నమాజు సాయంత్రం పూట
కందకం చుట్టూ తిరుగుతుంటే
కనిపించాడు పండుకొని ఓ ఫకీరు
ఓ మూల బురుజుకు అనుకొని
మాసిన గుడ్డ పేలికలు పరుచుకొని

ఉండేవాడుగదా ఎప్పుడూ
అల్లా చింతనలో
తేటతెల్లమైంది విషయం యావత్తూ

వెళ్ళిపోండి స్వామీ
 విడుదల చేసి మీరీ ప్రదేశం
 పట్టుపడదు అప్పటి దాకా
 నాకీ కోట
 అని చెప్పకొన్నాడు
 వంగి సలాం చేసి

ఫకీరు చూశాడు
 దేనికైనా ఒక కాలముంది
 దీని కాలం ఇప్పుడైంది
 అల్లా నిర్ణయం అలా వున్నప్పుడు
 తానెవరు అడ్డు పడేటందుకు
 సరే అని చెప్పి
 మూటాముల్లై సర్దుకొని
 వెళ్ళిపోయాడు మెల్లిగా ఆ చోటు వీడి

దగ్గరుండి చేయించాడు దాడి మర్నాడు ప్రొద్దున
 గోల్కొండ కూలింది సీలవూడిన బండిచక్రం లాగున

బడేగులామలీ

ఆరోగ్యం కోసం బడేగులామలీ
బస చేశాడు బోథ్ బోథ్ కొన్ని నాళ్ళు
అప్పుడే వచ్చింది వినాయకుడి పండగ
పిల్లలందరికీ సరదాలు పంచగ

చందాలు వసూలు చేశారు
పందిళ్ళు వేసి దేవుణ్ణి నిలబెట్టారు
వూళ్ళో వాళ్ళందరూ వచ్చి
పానకం వడపప్పు తీసుకొన్నారు

సాయంత్రం పాటకచేరి కోసం
పదిమంది పిల్లలు వచ్చి అడగ్గా
అచ్చాబేటా అన్నాడు బడేగులామలీ
ఆయాసపడుతూ వసారాలో కూర్చోని

సుస్తీ చేసిన భారీ కాయంతో
 కదలేక పోయాడు
 మోసుకెళ్ళారు మంచం మీద కూర్చోబెట్టి
 పిల్లలందరూ కలిసి పందిరి కిందకు

ఆ వూరు అదిలాబాదుకు
 అరవై కిలోమీటర్ల లోపలకు వుంది
 ఊళ్ళో లెక్కకు పది వీధుల్లేవు
 పది పదుల్లేరు జనం పందిరి కింద
 ఆయనో గొప్ప సంగీత విద్వాంసుడనీ
 ఆయన పాడితే రాళ్ళు కరుగుతాయనీ
 తెలిసిన వాళ్ళక్కడ
 ఒకరు ఇద్దరు

అట్లాంటి చోట
 ఆ చల్లటి సాయంత్రం పూట
 చుట్టూతావున్న ఎత్తాటికొండలు పచ్చటి అడవులు మధ్య
 ఆకాశంలో నక్షత్రాలు మిలమిల మెరుస్తుండగా
 బారులు తీరి గంధర్వులంతా వచ్చి కూర్చోని వుండగా
 అరమోడ్పు కన్నులతో
 గళమెత్తి గంటన్నర సేపు
 గానం చేశాడు ఆ గంధర్వ చక్రవర్తి

అంత సేపూ
 పరవశించి పోయింది సర్వప్రకృతి
 ఉబ్బితబ్బిబ్బయ్యాడు రసానందంలో పడి శ్రీబొజ్జగణపతి
 బోధ్ చేసుకొన్న పుణ్యం అది

దొరసానమ్మ దయార్త్రహృదయం

రాజమండ్రికి దగ్గర్లో వుంది
బొమ్మూరు అనే చిన్న పల్లె
అక్కడో చిన్న గుట్ట వుంది
దాని మీదో పెద్ద బంగళా వుంది
అందులో కాపురం వున్నారు
అప్పట్లో కాటన్ దొర దంపతులు
వాళ్ళకో నమ్మకస్థురాలు
పనిమనిషిగా కుదిరింది

బిడ్డల్లేని ఆవిడ
అప్పడిగింది అయిదు రూకలు దొరసానిని
ఎవరో తెచ్చి అమ్ముతున్నారు
పాలుగారే పసివాణ్ణి
కరువు రోజుల్లో గంజి కూడా దొరక్క
పుట్టిన పిల్లల్ని అమ్ముకోవటం రివాజు అక్కడ

కడుపులో చెయ్యేసి తిప్పినట్లు
మనసంతా ముల్లుతో కెలికినట్లు
అయింది అది విన్న దొరసానమ్మకు

భర్తకు చెప్పింది ఈ విషయం
కచేరి నుండి రాగానే సాయంత్రం
గోదావరి నిండుగా నీళ్ళుండగా
ఒడ్డున ప్రజల గొంతులు ఎండటం ఎందుకని
బాధపడింది
ఏదైనా చేసి వూరట కల్గించమని
మనసుకెక్కేటట్లు నచ్చజెప్పింది

ఈస్టిండియా కంపెనీ వాళ్ళకు రాసి
తగినట్లుగా ఒప్పించటం
జయప్రదంగా ధవలేశ్వరం వద్ద
గట్టి అనకట్ట కట్టటం
గోదావరికి అటూ ఇటూ
నెర్రెలు వడ్డ భూములు
పచ్చందనాల సాగసు లీనటం
అక్కడ ఇంజినీరుగా వున్న కాటన్ దొర
కృషికి ఫలితాలు

అన్నింటికీ కారణం
ఆయమ్మ దయాల్స్ హృదయం

ఓ ఫకీరు

చీకటి పడక ముందే ఇళ్ళకు వెళ్ళి
భోజనాలయ్యాక మళ్ళీ వచ్చే వారు
ఆ బడి అయ్యవార్లు
జెండాకర్ర చుట్టూరా కూర్చొని
కాలక్షేపం చేసే వారు

ఓ రోజు ఎక్కడ నుండో
ఓ ఫకీరు వచ్చాడు
రేకు డబ్బా ఒకటి తల కింద బెట్టుకొని
రాత్రల్లా వట్టి నేల మీద పడుకొనే వాడు
తెల్లవారుతూనే ఎటో వెళ్ళిపోయే వాడు

ఎవరో
ఎవరికేం పని
పట్టించుకోవటానికి

ఓ పూట వచ్చి ఎప్పట్లానే
పడుకొన్నాడు ఫకీరు
కబుర్లయ్యాక రోజులానే
ఇళ్ళకెళ్ళారు అయ్యవార్లు

అనుకోకుండా ఆ రాత్రి
దిమ్మరించి కొట్టింది వాన
వాకిళ్ళ ముందు నీరు
కయ్యలు కట్టి పారింది

మర్నాడు ప్రొద్దున
బడి ఏమైందో అని
ఆదరాబాదరా పెద్దపంతులు
పరిగెట్టుకొచ్చాడు

అంతా బాగానే వుంది గాని
ఫకీరు పడుకొనేటంత మేర
పొడిగా వుంది
తెలిసిన వాడు గాబట్టి
అక్కడే సాష్టాంగ పడ్డాడు

చాలామంది యోగులు ఫకీర్లు
సిద్ధి పొందిన పరమజ్ఞానులు
మన మధ్యనే మసలుతారు
వారంతా మరణాన్ని జయించి
పరమార్థం కేసి పోతున్న వారు
మరపులో వున్న మనిషిని
తట్టి లేపుటే వారి వంతు

ఆశాపాశం

మొదట్లో ఒకాయన
మంచి పనులు చేసి పేరు సంపాదించాడు
తరువాత మంచి పదవులు సంపాదించాడు
అందువల్ల ఒంటరి వాడయ్యాడు

ఎంతో బాగుండేవి
చిన్నప్పడు స్నేహితులతో
ఇరానీ కేఫ్లో కూర్చోని చాయ్ తాగుతూ
గడపిన తొలి రోజులు
మళ్ళీ అట్లా వుండాలని
అప్పడప్పడూ అనిపిస్తుంది గాని
అందుకు ఒప్పుకోవు గదా
ఇప్పడు నాకున్న పెద్ద పదవీ కారూ
అని వాపోయాడు ఒక సభలో

ఒక గమ్మత్తు చేస్తారు కోతుల్ని పట్టుకొనే వాళ్ళు
 సన్నటి మూతి వున్న ముంతలో పల్లెపప్పులు పోసి
 చెట్టు కింద వదలి వెళ్తారు
 ముంతలో దూరుస్తుంది చేయి
 వాటి కాసపడి చెట్టు దిగి వచ్చిన కోతి
 మూసుకొన్న పిడికిలి ఎంత లాగినా
 ఇరుకు మూతి లోంచి వూడి రాదు
 లోపల ఎవరో వుండి తన చేయి పట్టుకొని
 వదలటం లేదని భయంతో గింజుకొంటుంది
 ఈ లోపున వచ్చి బంధిస్తారు
 పక్కన పొదలో పొంచి వున్న వేటగాళ్ళు

పదవులు పల్లెపప్పుల్లాంటివి
 మన బుద్ధి కోతి బుద్ధి
 కాలుడే మేటి వేటగాడు

జరాదుఃఖం

మీదికొచ్చే ముసలితనాన్ని
నలుగురిలో ఎత్తుకు తిరగటం నామోషిగా వుందట

అందుకని
అడ్డ పట్టీలున్న చొక్కాలు కుట్టించాడు
నెరిసిన వెంట్రుకల్ని ఏరి వేస్తూ
గెడ్డం మాయకుండా చూసుకొంటున్నాడు
తన ఈడు వాళ్ళతో స్నేహం
అప్పుడే తగ్గించేశాడు

ముసలితనాన్ని దూరంగా వుంచేందుకు
ఇంట్లో అందర్నీ దూరం చేసుకొన్నాడు
పెద్ద ముత్తయిదువులా వున్న భార్యను
పార్టీలకు తీసుకెళ్ళటం మానేశాడు
తప్పనిసరయితే తప్ప
కొడుకునీ కోడల్నీ ఎవరికీ పరిచయం చేయటం లేదు

ఓ నాడు కూర్చొని
వాళ్ళంతా కూడ బలుక్కొన్నారు
ఆయన పడే బాధకు పరిష్కారంగా
ఓ వుపాయం చెప్పి ఒప్పించారు
ఓ కర్ర చేతికిచ్చి
ఈ తిప్పలన్నీ దేనికి
ముసలితనాన్ని దాంతో అదిలించమన్నారు

ఏమరుపాటున ఎప్పడొచ్చి పడుతుందో అని
వెర్రిబాగులవాడు దాన్నెప్పుడూ
వెంటబెట్టుకు తిరుగుతున్నాడు

బౌద్ధశిల్పం

ఎప్పడో వేల ఏళ్ళ కిందటి మాట
ఇప్పటి నిజమాబాద్ జిల్లా బోధన్ కు దగ్గర
అప్పట్లో ఒక పండితుడు వుండేవాడు పేరు బావరి
వందకు పైబడ్డ శిష్యులకు
వేదం రోజూ పాఠం చెబుతూ
మంచి పేరు సంపాదించాడు
ఆ చుట్టుపక్కల

అతడీ మధ్య వినటం జరుగుతోంది
బుద్ధుడు అనే వాడి పేరు తరచుగా
కాశీ నుండి వచ్చిన వారు
వివరం చెబుతున్నారు
చక్రవర్తి కుమారుడైనా
సర్వసంగ పరిత్యాగి అనీ
సర్వజ్ఞుడనీ
వేదాలైనా సరే గుడ్డిగా నమ్మడనీ
క్రమంగా అందరూ అతడి వేపే
మొగ్గుతున్నారనీ

ఉత్సుకత రేగింది బావరిలో
 వినీ వినీ
 శ్రద్ధాశువులైన శిష్యులు
 పదిమందిని ఎంపిక చేసి పంపాడు
 క్షుణ్ణంగా అన్నీ
 తెలుసుకొని రమ్మని
 వాళ్ళలో వున్నాడు
 ఒకడు శిల్పి

ఆంధ్రదేశం నుండి అట్లా వెళ్ళిన ఆ బృందం
 శ్రావస్తి జేరుకొంది క్షేమంగా
 ఆహ్వానించాడు ఆనందుడు
 అందరినీ జేతవనానికి

వీళ్ళు వెళ్ళేసరికి
 అక్కడ జనం క్రిక్కిరిసి వున్నారు
 ఎత్తాటి వేదిక మీద బుద్ధుడు
 కూర్చొని వున్నాడు
 ప్రశాంతమైన చిత్తంతో
 స్థిరమైన కంఠంతో
 సర్వులకూ క్షేమంకరమైన ధర్మం ఏదో
 దాన్ని పుపదేశిస్తున్నాడు

జీవితంలో
 ఎప్పుడూ పొందని గొప్ప అనుభూతి పొందారు వాళ్ళు
 అక్కడ వున్నంతసేపు

అటు తరువాత ఆ పదిమంది
తిరిగి వచ్చారు వాళ్ళ వూరికి
బుద్ధుడి బోధలు చెవుల్లో నింపుకొని
ఆకారాన్ని మనఃఫలకంమీద చెక్కుకొని
అట్లా వచ్చి నివేదించారు
సర్వం గురువుగారికి

తెల్లటి బట్ట మీద గీసి చూపాడు శిల్పి
జేతవనంలో తాను చూసిన బుద్ధుడి ఆకారాన్ని
ఆనందం పట్టలేక గురువుగారు
గుండెలకు హత్తుకొన్నాడు శిష్యుణ్ణి దాన్ని

చల్లటి నీడ నిచ్చేటందుకు గాను ఆకులతో
విస్తరించేటందుకు గాను కొమ్మలతో
స్థిరంగా వుండేందుకు గాను వూడలతో
క్రమంగా పెరిగి పెరిగి
చుట్టుపక్కల ప్రదేశాన్నంతా కమ్మివేసి
డస్సిన బాటసారుల్ని ఎన్నో ఏళ్ళుగా
సేద దీర్చిన మర్రిచెట్టు గూడా
మొదట్లో ఎట్లా అయితే
ప్రాణవంతమూ మహత్తరమూ అయిన
చిన్న విత్తనాన్నుండి మొదలవుతుందో
అట్లాగే ఎన్ని దేశాల్లోనో ఎంతమందినో
నిర్వాణం వేపు నడిపించిన బుద్ధుడి
ప్రతికృతులకు
అప్పటి ఆ శిల్పి వేసిన చిన్న బొమ్మే
మూలాధారం
బీజావాపం

భర్తృహరి

వినోదంగా మాట్లాడుకొంటున్నారు
రాజు భర్తృహరి ఆయన ఏకైక భార్య కుముదవల్లి
మేడ మీద పై అంతస్తులో నుంచాని
అంతలోనే చూశారు
కింద వీధిలో పాడె మీద పెట్టిన శవాన్ని
నలుగురూ నాలుగు వైపులా పట్టి
మోసుకెళుతూ వున్న దాన్ని

ఇంకా చూశారు
సహగమనం చేయించేందుకు
బ్రతికి వున్న భార్యను కొందరు
తాళ్ళతో కట్టబోవటం
గుండెలివిసేలా ఏడుస్తూ ఆమె వాళ్ళను
కాళ్ళతో తన్నటం

బాధ పడ్డది రాణి రాజుతో చెప్పి
ఇష్టం లేని భార్యను ఎందుకు వేధిస్తారు అట్లా అని

ఒట్టి అనుమానం పురుగు
 భర్తృహరి మగడు
 ప్రేమిస్తున్నాను ఈమెను
 ప్రాణం కంటే ఎక్కుడు
 సహగమనం చేయదు గాబోలు
 జరుగరానిది జరిగినా రేపు నాకు
 ఇట్లా అనుకొని
 అనుకొన్నాడు అయినా పరీక్షించుదామని

వేటకు అని బయలు దేరాడు
 మందీ మార్బలంతో మరునాడు
 నర్మసచివుణ్ణి పిలిచాడు
 రెండు రోజులాగి మూడోనాడు
 పోయి చెప్పమన్నాడు నగరంలో వున్న రాణికి
 తనని పట్టి పులి మింగిందని
 చెప్పమని ఆదేశించాడు
 ఏం జరుగుతుందో చూసివచ్చి

అలా చెప్పటం ఆలస్యం వాడు వెళ్ళి
 విడిచింది ప్రాణాలు వెంటనే రాణి

మొదట నమ్మలా భర్తృహరి
 నర్మసచివుడు చెబితే తిరిగి వచ్చి
 నమ్మిన తరువాత తెలుసుకొన్నాడు
 ప్రాయశ్చిత్తం కూడా లేదని
 మహా పతివ్రత అయిన భార్యకు
 తను చేసిన ద్రోహానికి

తిరగటం మొదలు పెట్టాడు అడవి అంతా
కన్నీరు మున్నీరుగా ఏడుస్తూ
పిచ్చి పట్టిన వాడిలా

అలా తిరుగుతూ తిరుగుతూ చూశాడు
ఒక చోట చెట్టు కింద కూర్చోని
చల్లటి నీళ్ళతో పున్న కొత్త కుండ నొకదాన్ని
గట్టిగా కాగిలించుకొని
ఎంత సుఖాన్నిస్తున్నావు నీవు నాకని
వూరికే సంతోషపడిపోతున్న మునిని

అట్లా పున్న వాడు వుండొచ్చు గదా మరి
ఏమైందో కాసేపటికి
టప్పన పగులగొట్టాడు ముని దండంతో కుండని
పగులగొట్టి
ఏడవటం మొదలు పెట్టాడు కన్నీరు మున్నీరుగా

సుఖాన్నిచ్చే చల్లటి కుండని
కావాలని పగులగొట్టి మీ చేతుల్లో మీరే దాన్ని
దుఃఖిస్తారెందుకు స్వామీ మళ్ళీ
అని అడిగాడు భర్తృహరి

ఎందుకా నీకు చెప్పేందుకు బుద్ధి
అని ముని

జ్ఞానోదయం కలిగిన భర్తృహరి
విరక్తి చెంది
రాజ్యం విడిచి సన్యసించి
సమస్త దేశాలు తిరిగాడు
శ్లోకం తర్వాత శ్లోకం చెప్పకొంటూ
అనుభవ జ్ఞానం అందరికీ పంచుకొంటూ

మన దాకా వచ్చినవి
మూడు వందల పైచిలుకు కాగా
పిలుచుకొంటున్నాము వాటిని
సుభాషిత త్రిశతిగా

ధనవంతుడి లేమి

ఒకాయన కష్టపడి
అదే పనిగా కోట్లు సంపాదించాడు

కొంతమంది ప్రొద్దున్నే
ఆరు కొట్టకుండానే
ఆయనతో పనిబడి
తోపల కూర్చున్నారు హోల్లోకొచ్చి

పంపించివేశాడు మెట్లు దిగి వచ్చి
వాళ్ళతో కాసేపు వ్యవహారం మాట్లాడి

అందరూ వెళ్ళినాక
నాలుగు వడ్డించాడు
బల్బు వెలుగుతోందేమిరా అని
నొకర్ను పిలిచి

వాడు వణికిపోయి
వచ్చిన వాళ్ళు పెద్దవాళ్ళు గదా
కనిపించేటందుకు వేశాను లైటు
అని వేసుకొన్నాడు చెంపలు

కనిపించటం ఎందుకు
వాళ్ళు వచ్చింది మాట్లాడటానికి అయినప్పుడు
కరెంటు వృధా
అని విసుక్కున్నాడు రోజుల్లా

ఒకడు డబ్బు కూడబెట్టి కూడబెట్టి
అదే గొప్పనుకొంటాడు
ధనదాహం తీరేది కాదని
చివరికంట తెలుసుకోడు

ఏడు తరాలకు సరిపడ వున్నా
కొందరిలో డబ్బు యావ తీరదు
మేడలో మిద్దెలో కూర్చొని
దారిద్ర్య భయంతో బ్రతుకుతారు

పరుగు

వాళ్ళిద్దరికీ

ప్రాద్దుట లేచింది మొదలు పరిగెత్తటమే తెలుసు

ముందుగా చెయ్యాల్సిన పల్లన్నీ

అర క్షణంలో ముగించేస్తారు

గ్యాసుకుంపటి మీద భార్యామణి

అన్నీ గబగబా వండి పడేస్తుంది

పిల్లల్ని ముందు బడికి తోలేసి

ఎవరి బస్సుల్లో వారు తోసుకు తోసుకు ఎక్కి

అటూ ఇటుగా ఆఫీసు టైముకందుకుంటారు

అక్కడన్నీ అర్థంపర్థం లేనివి

కాగితాల మీద బరికి

అనాలిసినవేమైనా వుంటే అని

పడాలిసినవేమైనా వుంటే పడి

ఆరింటికి తిరుగుముఖం పడతారు

మళ్ళీ ఎవరి బస్సులు వారు పట్టుకొని
చీకటి పడ్డాక పడుతూ లేస్తూ
చెరో దారిలో వుసూరుమంటూ
శరీరాల్ని ఇంటికి జేరేస్తారు

ఇంట్లో పిల్లలు ఇదే వరస
ఇంటా బయటా పనిచేసి ఆమెకు నీరసం
బండెడు పుస్తకాలు చదవలేక వాళ్ళకు విసుగు

చచ్చి చెడీ
ఆమె ఎట్లాగో వండి పడేస్తుంది
పిల్లల్ని లేపి
ఇంత తినిపిస్తుంది
తరువాత కూర్చోని ఇద్దరూ
ఏదో అయిందనిపిస్తారు

కాసేపు టివీ ముందు కూర్చోని
తెంపు లేకుండా సాగుతున్న సీరియల్ని
తదేకంగా చూస్తారు
ఇంకా ఓపికుంటే
రాత్రల్లా నిద్రలో
రంగుల కలలు కంటారు

మళ్ళీ ప్రొద్దుటే లేచి
ఎప్పట్లా పరిగెత్తుతుంటారు

స్వారాజ్యం

దండు నడిపించుకొంటూ పోతున్న అలెగ్జాండర్ కు
సముద్రం ఒడ్డున కనిపించాడు డయోజినస్
వెల్లికిలా పండుకొని నీరెండలో
మెరుస్తున్న బంగారం వంటి ఇసుకలో
అలలోచ్చి అరికాళ్ళను తాకుతుంటే
పీతలోచ్చి అన్ని పక్కలా పరిగెత్తుతుంటే
మొండి మొలతో హాయిగా ఆకాశం కేసి చూస్తూ

గుర్రం దిగి పలుకరించాడు
పెద్దవాడన్న గౌరవం కొద్ది
ఎక్కడకీ హడావుడి
అడిగాడు డయోజినస్ లేవకుండానే

పోరాడి జయించేటందుకు
పోతున్నాను పోరుగు రాజ్యం మీదకు
అన్ని రాజ్యాలు జయించి జయించి
జయిస్తాను మొత్తం ప్రపంచాన్ని అన్నాడు

ఏం చేస్తావు తర్వాత అంటే
విశ్రాంతి తీసుకొంటాను నీలాగే ఇలాంటి చోట
హాయిగా నిశ్చింతగా
అన్నాడు అలెగ్జాండర్
డయోజినస్ వంక చూసి అసూయగా

ఎప్పుడో సాధిద్దామనుకొన్న దాన్ని
సాధించాను నీ కంటే ముందుగా నేను
లేకుండానే దాడులు జయించడాలు
వేల మందిని హతమార్చడాలు
ఎవరు గొప్ప మనిద్దరిలో
అన్నాడు ఆకాలంలో గొప్ప తత్త్వవేత్త
నవ్వుతూ చిన్నపిల్లాడిలా

సఖ్యం సాప్తపదీనం

కిటికీ పక్క కొంచెం ఖాళీ జాగా వుంటే
ఎవర్నీ అడక్కుండా ఓ పావురం అక్కడ జేరిపోయింది
ఎండు పుల్లలు ఏరుకొచ్చి
చక్కగా పడక వేసింది

నాకంటే ముందు లేచి
పనికి పోతుంది
మధ్యమధ్యలో వచ్చి
కాసేపు విశ్రాంతి తీసుకొంటుంది

సర్దుబాటు కుదరక
మొదట్లో మా ఇద్దరికీ పడలా

కిటికీ రెక్క తెరిస్తే
చప్పడుకు ఉలిక్కి పడేది
రాత్రిళ్ళు దాని గురగురలకు
నాకు నిద్ర చెదిరేది

క్రమేణా పరిచయం పెరిగి
ఇద్దరం గాఢ మిత్రులమయ్యారం

పొద్దున్నే లేచి
గుడ్ మార్నింగ్ చెప్పే వాణ్ణి
పావురం కూడా బయటకు పోతూ
రెక్కల్టపటప కొట్టి బాటా చెప్పేది

పిల్లల్లాంటి జంతువులు
చుట్టుపక్కల కనిపిస్తే
పని మానుకొని రోజల్లా
వాటి నేటతో సరిపోయేది నాకు

కొంత కాలానికి నా భార్య
కొత్తగా కాపురానికి వచ్చింది
మా ఇద్దరి సఖ్యత జూసి
పరాచికాలు మొదలు పెట్టింది

మొదట్లో పావురం బెదిరింది గాని
తరువాత్తరువాత తెలుసుకొంది

పిలవటం తోటే వచ్చి
చేతి మీద కూర్చుంటున్నది
రొట్టే ముక్కలు అన్నం మెతుకులు
సరాసరి వంటింట్లో కొచ్చి తింటున్నది

ఓ రోజు సాయంత్రం
ఇంకో పావురంతో కలిసి వచ్చింది
పక్కనే కాపురం
వేరొకటి వెలిసింది

ముందు నా భార్య మండిపడి
రెండోదాన్ని లోనికి రానివ్వలేదుగాని
మర్నాటికల్లా మనసు మార్చుకొని
కాఫీ ఇచ్చి మర్యాద చేసింది
అంతేగాకుండా అప్పటికప్పుడు వెళ్ళి
తెల్లటి కిటికీ తెరలు కొని తెచ్చి వేసింది

అనాటి నుండి నేటి దాకా
మా రెండు కాపురాలు పక్కపక్కనే
పొరపొచ్చాల మాట లేక
మనుగడ సాగిస్తున్నవి

స్వామి సంకల్పం

మోక్షులు కట్టి
లాగుతుండగా వేయిమంది పట్టి
కదలి వస్తున్నాడు స్వామి
రథం వంటి బండి మీద భారీవిగ్రహంతో నెమ్మదిగా
వినుకొండ దగ్గర మొదలు
దారిపొడుగునా పడుతున్నారు జనం హోరతులు

నారాకోడూరు దాటి
చేబ్రోలు దాకా వచ్చాడు స్వామి
అటువేపు వున్నవి అడ్డంగ
కొత్తకాలువ పెద్దకాలువ

ఇంజినీరు వచ్చి చెప్పాడు
మొయ్యలేదు వంతెన చాలదు బలమని
ఏం చేస్తే ఏమవుతుందో అని
సంశయంలో పడ్డారు భక్తులు

అప్పుడు ప్రేరేపించాడు స్వామి
 ఏ శిల్పిని ప్రేమించి శిలలో దర్శనమిచ్చాడో ఆ శిల్పిని
 పద్మాసనం వేసుకొని కూర్చున్నాడు
 అతడు వెళ్ళి పంటెన కిందకు
 వెళ్ళింది స్వామి పున్న బండి పై నుండి
 చెక్కుచెదలలేదు కాస్త కూడా పంటెనలేవీ

ప్రత్యక్షంగా చూసినవారు
 పరమానందభరితులైనారు
 వీసెడు కర్పూరం వెలిగించి
 వంద కొబ్బరికాయలు కొట్టారు

స్థిరపడ్డాడు ఆ విధంగా స్వామి
 ఏబది ఏళ్ళ కిందట పొన్నూరు జేరుకొని
 ఆ స్వామి పేరు వీరాంజనేయస్వామి
 ఆ శిల్పి పేరు పొన్నాంబలమాచార్యశిల్పి

సాధువాక్కు

ఒక సాధువు వద్దకు
వివిధ రకాల మనుషులు వస్తుంటారు
ఉపదేశంకోరి
వారివారి బాధలకు ఉపశమనంకోరి

సాయంత్రం పూట
అందర్నీ కూర్చోబెట్టి
తోచిన మంచి మాటలు
చెప్పి పంపిస్తుంటాడు

ఒరోజు నేను వెళ్ళేటప్పటికి
ఈ విధంగా చెబుతున్నాడు
అక్కడ వాళ్ళను ఉద్దేశించి

పాముకు పాలు పోసే వాడు
 పాము కాటుకి మడిసినట్లు
 కత్తి చూపి పాలించేవాడు
 కత్తి వేటుకి కూలినట్లు
 ఎవరు పెంచి పోషించిన అకృత్యం
 వాడి పాలిటి కదే మృత్యువు

పూరిపాకలో పుట్టి పెరిగిన వాడు
 మేడలో కూర్చొని కింద నిప్పులు పోస్తాడు
 తిండికి మాడి డబ్బు పంపిన తలదండ్రుల్ని
 వార్తాక్యంలో వారి ముఖం చూడడు

తమ ప్రతాపాన్ని కొందరు
 బీద బిక్కి మీద చూపిస్తుంటారు
 ఆపన్నుల కాపాడేటందుకు
 ఉపయోగిస్తే ఎంత మేలు

నీ కలిమి
 ఎదుటి వాడికి బలిమి కావాలి
 లేకుంటే
 నీ వున్న తావు
 నీకే ముళ్ళ కంచె

లోకం కడు మొండిది
 ఎన్ని తన్నులు తిన్నా నేర్చుకోదు
 రేపు వున్నది అనుకొనే లోపు
 ఆ ఆశ కూడ అడుగంటి పోవు

పదిమంది ముందు పగలబడి నవ్విన వాడు
చాటుకెళ్ళి కళ్ళు తుడుచుకొంటాడు
పాతివ్రత్యం గురించి ఆరిందాలా మాట్లాడినావిడ
ఇంట్లోకెళ్ళి చెంపలేసుకొంటుంది

ఇంకా పెళ్ళి కాని ఆడపిల్లల్ని
ఇక పెళ్ళి కాని హాస్టలు వార్డెను
రకరకాలుగా హింసిస్తుంది
చిన్నప్పడు తన ప్రేమ విఫలమైతే
ఇప్పుడు వీరి తప్పేమిటో చూడదు

ఎవడు సుఖి ఎవడు దుఃఖి
బ్రతుకంతా తొక్కిసలాట
రాగద్వేషాల సయ్యాట

నిండా చిక్కు ముడులున్న
దారపుటుండలా తయారైంది బ్రతుకు
విప్పేటందుకు
ఎక్కడ మొదలెట్టాలో తెలియక
మరింత గజిబిజిగా మారింది తుదకు

ముందు చూపు కరవైన వారు
దారి తప్పి డొంకల్లో తిరుగుతారు
అరికాళ్ళలో ముళ్ళు విరిగి
అడుగు ముందుకు వేయలేరు

సాఫీగా సాగి పోయేటప్పుడు
ప్రమాదాల్ని సృష్టించుకొంటారు
సమస్యల వుచ్చు బిగినాక
నోరు వెళ్ళబెట్టి చూస్తుంటారు

కాసేపుండే తృప్తికాసపడి
అడ్డమైన దారులు తొక్కుతారు
ఇళ్ళు వళ్ళు గుల్లయాక
అవమానాలతో సుక్కుతారు

ప్రేమించే తలిదండ్రులతో
పరుషోక్తులు తప్ప పలుకలేరు
మూర్ఖంగా పాల కుండలను
తన్ని పాడు చేసుకొంటారు

కమ్మని సుఖసంసారం సాగించుట
కొందరు పుణ్యాత్ములకే చెల్లును
రోజుల్లా కాంతల పీడించి తినుట
మృగాల కంటే కడు హీనంగా బ్రతుకుట

పక్కవాడితో పోల్చుకొని
ఉన్నది పోగొట్టు కొంటారు
తన బ్రతుకుకు తెరువేమిటో
తరచి చూసుకొనుట మేలు

వేసిన విత్తుబట్టి
కర్మఫలం
చేదు స్వాదు

అప్పటికే బాగా చీకటి
పడటం మూలంగా
తిరిగి వచ్చాను ఇంటికి
ఎక్కువసేపు వుండకుండా

దార్లో ఆసాధువు మాటలు
మననం చేసుకొంటూ
ఇట్లా ఆలోచించుకొన్నాను
నాలో నేను

ఒకడు పాపాలు చేసుకొంటూ పోతాడు
వాడికేం కాదు
ఒకడికే పాపం తెలియదు
కటకటాల వెనుక కుములుతుంటాడు

ఒక్కోసారి బ్రహ్మప్రయత్నం చేసినా
ఉన్న సమస్య ఒకంగుళం జరుగదు
వదిలేసి వూరుకొంటే
మంచులా విడిపోతుంది

కొన్ని ప్రశ్నలకు సమాధానం
తొందరగా దొరకదు
ఐనా ఆలోచన
మనల్ని ఒంటరిగా వదలదు

అనల్ హక్

నిండి వుంది
సరకులు బేరమాడే వాళ్ళతో అంగడి
తీరిక లేదు వ్యాపారికి
పీల్చుకొనేటందుకు కూడా ఊపిరి

అట్లాంటప్పడు పలుకరించాడు
గుమ్మం ముందు నిలబడి ఓ ఫకీరు
పట్టించుకోలేదు వ్యాపారి
లావాదేవీల్లో మునిగి

వీటితో ఇంతగా సతమతమవుతున్నావు
పై వాడి నుండి పిలుపు వస్తే ఏం చేస్తావు రేపు
అడిగాడు ఫకీరు
ఆ పిలుపు నీకే వస్తే ఏం చేస్తావన్నాడు వ్యాపారి
ఒక్కసారిగా కోపంతో భగ్గుమని

లావాదేవీలు నాకేమున్నాయి
పరిష్కరించవలసినవి
ఎప్పుడూ సిద్ధమే నేనంటూ
కింద పడి వదిలాడు ఫకీరు ప్రాణాలు

ఆలోచనలోపడ్డ వ్యాపారి
నిస్సారమని తెలుసుకొని బేరసారాలు
బైటపడ్డాడు వాటిలోంచి

అతడే మౌలానా ఫరీదుద్దీన్ అత్తారు
గొప్ప సూఫీ వేదాంతిగా మారినవాడు
ఏనిమిది వందల ఏండ్లక్రితం
పారసీకదేశమంతా తిరిగి ప్రబోధాలు చేసినవాడు

కరోమన్ ఫుట్

తిరిగి వెళ్తూ గోల్కొండ కోటను పట్టుకొని ఔరంగజేబు
తొలగించాడు దారికి అడ్డం వచ్చిన అన్ని గుడులు గోపురాలు
మిగిలి పోయింది వాటిల్లో లక్ష్మీగూడెం గుడి ఒకటి
అది ఎట్లా జరిగిందంటే చెబుతారు ఇట్లాగని

తిరుగు మార్గంలో అటుగా పోతున్నాడా పాదుషా
నడినెత్తికొచ్చాడు సూర్యుడు అప్పటికి సరిగా
అక్కడ ఆగి
కానిచ్చుకున్నాడు నమాజు సమయం మించకుండా

లేచి బయలు దేరబోతుంటే
కనిపించింది తూర్పున గుడి ఒకటి
వంతగా నిలబడి వున్నాడు
తెరిచిన వాకిట రక్షగా పూజారి ఒకడు
హారతి పళ్ళెం పుచ్చుకొని
ఎర్రటి ధావళి చుట్టుకొని
బెత్తెడు పొడవూ బెత్తెడు వెడల్పూ వున్న
నామాలు పెట్టుకొని

ఇంకా లోపల ప్రమిద వెలుగులో
తళతళ మెరుస్తున్నది
జేగురు రంగు విగ్రహం పెద్దది

ఆశ్చర్యపడ్డాడు టౌరంగజేబు పూజారి తెగువకు
అడిగాడు ఒక్కడే నడుచుకుంటూ పోయి
ఉన్నాడా దేవుడు ఈ రాయిలో అని
కరోమన్ ఫుట్ గట్టిపరచుకో మనస్సు
కనిపిస్తాడు నీకూ అన్నాడు పూజారి
చక్రవర్తి బుజం మీద చెయ్యి వేసి

ఏమైందో తెలియదు
అక్కడనుండి వెళ్ళిపోయాడు టౌరంగజేబు
ఏదో ఆలోచిస్తూ
ఇంకా నవ్వుతూ నిలబడి వున్న పూజారిని
వెనుదిరిగి చూస్తూ

దరిమిలా
హైదరాబాదు శివారులో వున్న ఆ గుడి
కర్మన్ ఘాట్ ఆంజనేయస్వామి గుడి అనీ
ఆ ప్రాంతం కర్మన్ ఘాట్ ప్రాంతమనీ
రికార్డుల్లోకెక్కాయి
నిజం కాలానికే

ప్రవచనం

రోజా ప్రొద్దెక్క క ముందే
పెద్దావిడ వాకిలి వూడ్చి నీళ్ళు జల్లేది
కోడలొచ్చి ముగ్గు పెట్టేది
ఇవాళ జాము ప్రొద్దెక్కినా
అలానే వుంది పాచి వాకిలి

గుమ్మాని కడ్డంగా
వాకిట్లో కెళ్ళేందుకు వీల్లేకుండా
గంట నుండి మాల్టాడుతున్నాడు కొడుకు
బయట నుండి వచ్చిన వాళ్ళతో

ధైర్యం చేసి పెద్దావిడ
లోపల గడప దాటి బైటకొచ్చింది
చీపురు నీళ్ళచెంబుతో సహా
ఇంటి ముంగడ అంత సేపు
బోసిగా వుండటం శుభం కాదనుకొని

చూడటం తోటే ఆవిడను
చిరాకు పడ్డాడు కొడుకు
అలా అందరి ముందుకు రాకు
అశుభ సూచకమైన ముఖం
ప్రొద్దున్నే చూపకు అన్నాడు

ముఖముఖాలు చూసుకొన్నారు
అక్కడి వుండి ఆ మాటలు విన్నవారు

చిన్నబుచ్చుకోలేదు ఆవిడ
కోపిష్టి కొడుకు మాటలకు
ఆవిడ చాలా కాలంగా
గంగాభగీరథీ సమానురాలు
మహాగంభీరురాలు

వెళ్లి వీధి వాకిలి
శుభ్రం చేసింది
కోడల్ని కేకేసి
ముగ్గు పెట్టించింది
పని పూర్తయ్యాక
నెమ్మదిగా లోనికి వెళ్ళింది
కోడలి గూడు ఆసరా జేసుకొని

చిందరవందర అయింది
కొడుకు చిత్తం
తిరిగి రావటానికే వెళ్లాడు
దొడ్డి చుట్టూరా నాలుగుసార్లు

ఈలోపున

వచ్చిన పెద్దమనుషులతో అన్నది
గుమ్మం దగ్గర కొచ్చి పెద్దావిడ

వీడు నాకొడుకు

ఇట్లా మాట్లాడుతున్నాడు

కన్నతల్లినైన నన్ను

రామాయణం పురాణం చెబుతాడుట గదా

రోజూ వీడు గుళ్ళో

ఏమి గౌరవం చూపిస్తాడో

అప్పుడు వీడు

ఆ అమ్మ కౌసల్యకీ

తండ్రి దశరథుడికీ

సీతామహాసాధ్వీకీ

సుపుత్రుడు రాముడికీ

సరి అయిన బుద్ధినిస్తే బావుణ్ణు

పదిమందికి పురాణం జెప్పేటప్పుడన్నా

దేవుడు వీడికి

అలా అని బాధగా నిట్టూర్చి

కొడుకు క్షేమాన్ని కోరింది

కాసేపటికి తిరిగి వచ్చిన కొడుకు

కళ్ళు తుడుచుకొంటూ కనిపించాడు

గాలీబ్ గొప్ప

గాలీబ్ గొప్ప కవి గదా
పడిగాపులు గాస్తూ కనిపించేవారు
రసికులైన ఛోటామోటా జాగీర్దార్లు చాలామంది
ఆయన ఇంటి ముందు ఎప్పడూ
ఎక్కడకు వెళ్ళాలన్నా
మేనాలో తీసుకెళ్ళేవారు

అట్లా గౌరవప్రపత్తుల విషయంలో
ఎలాంటి లోటు లేదు గాని
ఉన్న లోటల్లా
డబ్బు దగ్గర వుండేది
స్వాభిమానం జాస్తి గాబట్టి
అడిగేవాడు కాదు ఎవర్నీ చేయి జాచి

అందుకని

ఆయన్ను ఒప్పించారు మిత్రులు పట్టు పట్టి
ఢిల్లీ విశ్వవిద్యాలయం ఉర్దూ ఆచార్య పదవికి
ఎంపిక చేసే కమిటీ ముందు హాజరు కావటం
అంతా ఒక లాంఛనప్రాయం

ఆ రోజు రానేవచ్చింది

రానిదల్లా గాలీబ్ మహాకవి
మనిషిని పంపించారు మిత్రులు కంగారు పడి
వెంటనే తోడుకొని రమ్మని

వెళ్ళిన మనిషి

ఒట్టినే వచ్చాడు తిరిగి
ఎందుకంటే చెప్పాడు
జరిగింది

సిద్ధంగా వున్నాడు గాలీబ్

షెర్వానీ వేసుకొని

సుర్మా రాసుకొని

అతడు వెళ్ళేసరికి

పెళ్ళికొడుకులా

వేచి వున్నాను మేనాకోసం

పంపలేదేమని అడిగాడు వచ్చిన వాణ్ణి

పరిపాటి కాదు

కొలుపు కోరి వచ్చే వాళ్ళకు

మేనా పంపి మర్యాద చెయ్యటం

అన్నాడు అతడు

అలాగయితే

అక్కరలేదు నాకు

మేనా పంపి మర్యాద చెయ్యని కొలువు

అని ఖండితంగా చెప్పి

పంపి వేశాడు అతణ్ణి

అలా గాలీబ్

లేమిని ఏమాత్రం లెక్కచెయ్యకుండా

నిరంకుశుడైన కవిగానే జీవించాడు

చివరిదాకా

పచ్చగడ్డి ఈనాం

దేశాటనం చేస్తూ ఇద్దరు బాటసారులు
ఓ పూటకూళ్ళ పెద్దమ్మ ఇంటికి జేరుకొన్నారు
చీకటి పడే వేళకు
ఆమె కూడా వాళ్ళకు
చేసింది అన్ని ఏర్పాటులు
గుండిగలో తొలిపి పెట్టింది
గోరు వెచ్చటి నీళ్ళు
కట్టుకొనేందుకిచ్చింది
దండెం మీది పొడి బట్టలు
క్షణంలో వంట కానిచ్చింది
ఆ కబుర్లు ఈ కబుర్లు చెబుతు
విసనకర్రతో విసురుతూ కూర్చోంది
వేడివేడిగా విస్తర్లలో వడ్డించి
ఆ సపర్యలతో ఆ రాత్రి
సుఖంగా నిద్రపట్టింది వాళ్ళకి

అవ్వ చేతిలో పెట్టారు చెరో రెండు వరహాలు
ప్రాద్దున్నే లేచి బయలు దేరుతూ మర్నాడు
తెగ సంబర పడింది అవ్వ
చేసిందానికి ఇది ఎక్కువే అంటూ

అప్పడు అడిగాడు ఇద్దరిలో ఒకాయన
రాత్రి వడ్డించిన కూర ఏమిటి పెద్దమ్మా అని
ముందు తప్పించుకో జూసింది
పేరెందుకులే అని
అతి కష్టం మీద ఒప్పకొంది
చెప్పటానికి చివరకి

వేయించుకొంది ఒట్టు ముందుగా వీళ్ళతో
అనగూడదు ఈ సంగతి బయట ఎవరితో
దోచుకు తింటున్నది
దారినబోయే బాటసారుల్ని అని
ఎలాంటి శిక్షవేస్తాడో
రాయలకు తెలిస్తే

కత్తిరించి పట్టుకొచ్చాను నాలుగు గుప్పెళ్ళు
దొడ్లో పెరిగిన లేత పచ్చగడ్డి కొసలు
కాసిని కరపాకు రెబ్బలు
ఇంగువ చింతపండు
ఇంకా నాలుగైదు దినుసులు
కలిపి నూనెలో వేయించి
తిరుగమూత పెట్టాను
రాత్రి మీకు అదే వడ్డించాను
అని చెప్పింది

దీనికంత భయమెందుకని
 నీ ప్రాణాలకు హామీ మేమని
 వెళ్ళిపోయారు ఇద్దరూ
 గుర్రాలెక్కి దుమ్ము లేపుకొంటూ

వారం తర్వాత
 పూటకూళ్ళ పెద్దమ్మ ఇంటికి ఎదురుగా
 రాజభటులు వచ్చి ఆగితే అట్టహాసంగా
 ఖాయమనుకొంది చావు
 నాటితో ముసల్నీ

కాని భటులు
 రాలేదుట అందుకు
 పల్లకిలో పెట్టి పట్టుకొచ్చారు
 చక్రవర్తి ఆజ్ఞ మేరకు
 చెక్కిన శాసనం గల రాగి రేకును

దాని సారాంశం ఏమిటంటే
 తిథి వార నక్షత్రాలతో వున్న ఫలానా రోజు
 స్వయంగా తెలుసుకొనేటందుకు ప్రజల యోగక్షేమాలు
 శ్రీకృష్ణదేవరాయలవారు తిమ్మరుసుల వారు కలిసి ఇరువురూ
 మారు వేషంలో దేశాటనం చేస్తూ
 ఈ పూటకూళ్ళ పెద్దమ్మ ఇంట
 భోజనం చేశారనీ
 అమోఘమైన రుచి గల పచ్చగడ్డి కూర
 బహు నైపుణ్యంతో వండి పెట్టినదనీ
 అమితంగా సంతోషించిన రాయలవారు

ఆ వూళ్ళో గల పచ్చగడ్డి భూమిని
పదెకరాలు విస్తీర్ణం గల దానిని
ఫలానా ఫలానా ఎల్లలతో వున్నదానిని
ఆమెకు బహమానంగా
ఇచ్చారనీ

హక్కు భుక్తంగా చాలా కాలం దాన్ని
ఆమె వంశం వారు అనుభవించారుట గాని
ఇప్పుడు కనిపించరు
వాళ్ళెవరు

హోస్పేటు తాలూకా గ్రామలెక్కల్లో మాత్రం
ఇప్పటికీ నిలిచివుంది అది పచ్చగడ్డి ఈనాం

సృష్టికొనసాగుతుంది

ఓ జింక అడవిలో ఒంటరిగా తిరుగాడుతూ
మునిపళ్ళతో లేత గడ్డి కొరుకుతోంది
మధ్యమధ్యలో మోర పైకెత్తి
చుట్టూ పరికిస్తోంది బెదురు కళ్ళతో

అప్పుడక్కడ దానికి
పురుటి నొప్పలు మొదలు పెట్టాయి
అసహాయంగా నిలబడింది విలవిలలాడుతూ
ఒక్కతే బాధతో భీతితో

లేత గిట్టల కాళ్ళు కాసేపటికి
బయటకు పొడుచుకొచ్చాయి వెనుక నుండి
భరించలేక బాధ
పండుకొంది భూమ్మీద

బిడ్డను బైటకు నెడుతోంది
శక్తిసంతా కూడగట్టుకొని
ఉన్న ఊపిరి బిగబట్టుకొని
అడ్డం పడినట్టున్నది ఏదో
గండం చాటి బయట పడటం లేదు గుడ్డు

అయిపోయింది ఓపిక
నా తరం కాదు భరించటం ఈ బాధ
నీదే భారం ఇక
అనుకొనే క్షణంలో పేగు తెంచుకొని
ఒక్కసారిగా జారింది కిందకు
జిగట జిగటగా సాగుతూ
మాంసం ముద్దలా వున్న పసికందు
తేలికపడి తల్లి జింక
నాకేసింది బిడ్డ ఒంటి తడి తృప్తిగా

గాలి పీల్చుకొన్న శిశువు
పడుతూ లేస్తూ రెండు మూడు సార్లు
నిలబడింది ఎట్లాగో
విశ్వప్రయత్నం మీద చివరకు

తల్లి పొదుగు దగ్గర జేరి
మూతి ఆనించింది
అప్పుడే పుట్టిన బిడ్డ
పూర్వమే బోధింపబడినట్టు

ఆ తల్లికిది తొలి ప్రసవం ఏమో
 ఆ స్వర్ణ కొత్తగా అనిపించి
 ఒళ్ళంతా ఒక్కసారిగా పులకరించింది
 మళ్ళీ నాకుతోంది బిడ్డ ఒళ్ళు
 క్లాస్ట్ ఎడం చేసి వెనుక కాళ్ళు

అట్లా ఆ రెండు జీవాలూ
 ఆత్మానందమనే సంపదని సంపూర్ణంగా అనుభవిస్తుండగా
 చూసింది
 ఎక్కడ నుండో వచ్చిన మచ్చల చిరుతపులి ఒకటి

చూసి

చాచుకొని పడుకొన్నదల్లా లేచి
 నాలుక్కాళ్ళమీద నిలబడింది
 ముందు నెమ్మదిగా అడుగు వేసి
 తరువాత కొంచెంగా పరుగెత్తి
 ఆ తర్వాత పెంచింది వేగం
 పది బారలు కూడా లేదు
 ఇక వాటి మధ్య దూరం

హఠాత్తుగా చూసింది తల్లి జింక
 పరుగెత్తి పోయింది గాలికన్న తేలిగ్గ
 ప్రాణభయంతో ఎగిరి దూకి
 అప్పుడే పుట్టిన బిడ్డను కూడా వదిలి

మొదటి సారిగా చన్ను నోట్లో పెట్టుకొని పాలు కుడుస్తూ
బ్రతుకులో తీసి అంటే ఏమిటో తెలుసుకొంటున్న పసికూన
విసురుగా తోసివేసుబడ్డట్టు
కింద పడింది

అంతలోనే
చిరుతపులి వచ్చి
వాసన చూస్తూ నిలబడింది
ఎదురుగా పడివున్న కసుగందును

ఆ పసిగుడ్డు బయట పడి
ఎంత సేపయింది తల్లి గర్భంలోంచి
ఇంకా తెరవలేదు కళ్ళు కూడ సరిగా
అప్పడే దానికి చావు ముంచుకొచ్చింది గదా

లేచి నిల్చింది
ఆ పసికూన కాసేపటికి
దగ్గరకు లాక్కొంది చిరుతపులి
ముంగాలు జాచి దాన్ని

పొదుగు కోసం వెదుకుతోంది
ఆకలి తీరేటందుకు
నిలుచున్న చిరుతపులి వెనుక కాళ్ళ సందులో
తల పెట్టి

పాత అనుభవం గుర్తుకొచ్చి
ఆలోచిస్తోంది చిరుతపులి
కళ్ళ ముందు పారాడింది
కిందటి కాన్పులో తనకు కలిగిన శిశువు

నోట్లో పెట్టుకొంటే
 సరిగా అమరదు పంటి కింద
 అలవోకగా గీకింది దాని ముట్టై మీద
 వెల్లికిలా పడింది
 పెద్ద దెబ్బ పడ్డట్టు జింకపిల్ల

ఎవరు వదులు కొంటారు
 నోటి దాకా వచ్చిన ఆహారాన్ని
 పచ్చగడ్డి చెల్లిపోయింది భూమ్మీద
 ఏ పాపం తెలియని జింకపిల్లకు ఆ క్షణమే

కాలానికి కర్త చిరుతపులా కాదు
 జింకపిల్లకు భూమ్మీద
 పచ్చగడ్డి చెల్లిపోయింది అనుకొనే క్షణంలోనే
 చూసిందా పులి దూరంగా
 భీకరంగా వున్న సింహాన్ని

రెండింటికీ వుంది
 ఎప్పటి నుండో జాతి వైరం
 చిరుతపులి చిక్కిందా
 చీల్చి చెండాడుతుంది సింహం

భయంతో చెమటలు పట్టి
 రాయిలా నిలబడి పోయింది
 ఎక్కడో వున్న సింహాన్ని చూస్తూ
 ఎదురుగా వున్న జింకపిల్లను మరచిపోయి

దూసుకొచ్చింది సింహం
ఒక్క ఉదుటున
పక్కకు తిరిగి పరుగు లంకించుకొంది
ముందే జాగ్రత్తపడ్డ చిరుత

వెనకాల పడింది సింహం దాన్ని తరుముతూ
ఎటో వెళ్ళి పోయాయి కనిపించకుండా రెండూ

బయటకు వచ్చి బిడ్డను చూసుకొంది
దగ్గర పొదలో దాక్కున్న తల్లిజింక
సురక్షితంగా వుంది కన్నబిడ్డ
ఎన్నోదినాల కలల పంట

బిడ్డ తల్లిపొదుగు కుమ్ముతూ
పాలు తాగుతోంది
తొలి చూలు బిడ్డ కుమ్ముతుంటే
కలిగిన నొప్పికి
ఆనందం అనుభవిస్తోంది
అరమోడ్పు కన్నులతో ఆ తల్లి
పిల్లదాని ముడ్డి నాకి
శుభ్రపరుస్తోంది మళ్ళీ మళ్ళీ

భయం లేదు
సృష్టి కొనసాగుతుంది

అనీస్ ఉర్ రహ్మాన్

అప్పట్లో పెద్ద నవాబు
హబీబ్ ఉర్ రహ్మాన్
దానంగా ఇచ్చేశాడు
హిమాయత్ నగర్ లో వున్న లంకంత ఇంటిని
ఉర్దూ కళాశాల నడుపుకోవటానికి

ఆయన కొడుకు
అనీస్ ఉర్ రహ్మాన్
అమెరికా వెళ్లి అక్కడే వుండిపోయాడు
అప్పటి నిజాం కళాశాల ప్రాంశుపాలుడితో పడక

మంచి మంచి పరిశోధనలు
ఎన్నింటినో చేసి
గొప్పగా లాభించాడు
అనీస్ అమెరికాలో వున్నందుకు

అక్కడే పెండ్లాడాడు
ఒక చైనా డాక్టర్ను
కంటికి రెప్పలా కాపాడేది
ఇరవై నాలుగంటలూ ఆయన్ను

అనీస్ ఎప్పడూ
ఆలోచిస్తూ పుస్తకాలు చూస్తూ గడిపేవాడు
ఒక్కోసారి వారం వరకు
ఎవరితో మాట్లాడేవాడు కాదు
ఆయన లోకంలో ఆయనండేవాడు

చైనా భార్య
భర్త అవసరాలు గుర్తించి మెలిగేది
సమయానికి అన్నీ సమకూర్చేది
నీడలా అంటి పెట్టుకొని వుండేది

ఎప్పుడో కాదు ఇప్పడూ ఎప్పడూ
అన్ని దేశాల్లోనూ వుంటారని పిస్తుంది
ఆమెను చూశాక
జీవితం ధారపోస్తూ
భర్తలు చేసే లోకోపకారకమైన గొప్ప కృషిలో
త్రికరణశుద్ధిగా భాగం పంచుకొనే
భామతి లాంటి భార్యలు

నోబెల్ బహుమతి రావలసింది గాని
రాలేదు
భౌతికశాస్త్రంలో అనీస్ ఉర్ రహ్మాను
చేసిన కృషికి

అర్హత వున్నా వయసు తక్కువ గాబట్టి
రెండు మూడు సార్లు వాయిదా వేశారు
వచ్చే ఏడు ఇద్దామని
తరువాత అసలే మానేశారు

బాధ గాని
నిరుత్సాహం గాని
పడలేదు ఆయనెప్పుడూ
అది రాలేదని

అర్హత వేరు
చిరుదులు బహుమతులు సన్మానాలు
రావటం వేరు
అర్హుడికి రాకపోయినా
ఫరవా లేదు
అర్హుడు వున్నా ఇవ్వలేదు చూశారా
అనే గుర్తింపు వుంటుంది జనంలో

అట్లా కాకుండా
అనర్హుడికి వస్తే అది
అందరికీ అవమానం
ప్రమాదం కూడా

చిరంజీవి

తండ్రిని పూడ్చి ఇంటికి వచ్చాము
తమ్ముడు నేను
ఇల్లంతా చుట్టపక్కలతో నిండి వుంది
అప్పటికే కబురంది

జరుగవలసింది జరిపిస్తున్నాడు
అపరకర్మల్లో దిట్ట మా బంధువు

ఊపిరిపీల్చుకొన్నట్లు అయింది
యథావిధిగా జరుగటంతో
చివర పదమూడో దినం కూడా

వాకిట్లో మంచాలు వేసుకొని కూర్చొన్నాము
ఆ సాయంకాలానికి మిగిలిన చుట్టాలూ మేమూ
ఇన్నాళ్ళు పడ్డ శ్రమ శ్రమ అనిపించలేదు
వేసవిలో చెరువు గట్టుమీంచి వచ్చే చల్లిటి గాలికి

అప్పుడు నా చిన్నకొడుకు నాలుగేళ్ళవాడు అడిగాడు
 నాన్నా నువ్వు కూడా చచ్చిపోతావా అని
 చప్పున వాడి నోరు మూసింది తల్లి వచ్చి
 భయం భయంగా చూశాడు పక్కనే వున్న పెద్దకొడుకు
 ఆరేళ్ళింకా నిండనివాడు

నవ్వు వచ్చింది నాకు వాళ్ళ తెలియని తనానికి
 చనిపోయాడా ఇంతవరకు కొడుకున్న ఏ నాన్నయినా
 ఎందుకు చనిపోతాడు కొడుకున్న ఏ నాన్నా చనిపోడు
 అదే చెప్పాను ఆ సాయంత్రం కొడుకులిద్దరూ కూర్చోబెట్టి
 చనిపోనురా మీరుండగా నేను ఎన్నటికీ అని

కప్పల్లా కరుచుకు పడుకొన్నారు
 ఆ రాత్రి నా కొడుకులిద్దరూ చెరోపక్క జేరి

సంగీత జ్ఞానము వినా

పెద్దలంటూ వుంటారు
ముక్తి లభించాలంటే
కాశీలో మరణిస్తే చాలని
చిదంబరం పోయి చూసి రావాలని
మోక్షం కరతలామలకమట
కాసేపైనా తలుచుకొంటే అరుణాచల స్వామిని
ఇంకా ముక్తి కోరుకొనేవాళ్ళు
తిరువారూరులో పుట్టాలిట

పయి మూడు
ప్రయత్నసాధ్యాలు
మన చేతుల్లో లేదు కదా కడమది
అదెలా కుదురుతుంది మరి

ఫలానాచోట పుట్టాలి అనుకొని
పుట్టలేము పుట్టలేదు మనం
ఒకవేళ భగవంతుడే నిర్ణయిస్తే
కానిదేముంది సాధ్యం

ఒకే వూళ్ళో తిరువారూరులో పుట్టారు
త్యాగబ్రహ్మం శ్యామశాస్త్రి ముత్తుస్వామి ముగ్గురు
అట్లాంటి ఒక నిర్ణయం వల్లనేమో
ముక్తికవసరమైన చిత్తైకాగ్ర సామాగ్రిలో
ప్రథమస్థానం కల్పించారు సంగీతానికే

జాని

నిద్రబోతూ కనిపించారు పరిచారకులు
నమాజుకు వెళ్ళకుండా ఓ రోజు
కాళ్ళతో తన్ని లేపాడు వాళ్ళను
కోపం పట్టలేక ఖలీఫా కొడుకు

నొచ్చుకొన్నాడు అది తెలుసుకొని
వృద్ధుడైన ఖలీఫా
కొడుకును వెంటనే పిలువనంపి
చివాట్లు వేశాడు గట్టిగా

నిద్ర సుఖం కూడా
దక్కనిచ్చేటట్లు లేవు నీవు
పగలల్లా శ్రమించిన
పనివాళ్ళకు

నమాజుకు పోలేదని
సేవకుల్ని హింసించే బదులు
నీవు కూడా రేపట్నుండి
నిద్రిస్తే మేలు

అలా చేస్తే
సంతోషిస్తాడు నిజంగా అల్లా

ఏలేశ్వరాచార్యులు

అప్పటికే వేదం తెలిసిన వాళ్ళు
తక్కువయ్యారు
వేదార్థం చిక్కుల్లో పడింది

దీన్ని సరి చేయటానికి పూనుకొని
విడి విడిగా రాశాడు భాష్యాలు నాలుగు నాలుగింటికి
విద్యారణ్యస్వామి
పదిమందిలో ప్రచారానికి తెచ్చే ముందు వీటిని
వేదార్థం సంపూర్తిగా తెలిసిన పండితుడికి చూపించి
ఆమోదముద్ర వేయించాలనుకొన్నాడు అతడి చేత
అతడు ఒక్క ఏలేశ్వరాచార్యులు తప్ప వేరు లేడనీ
అతడు వుండటం కృష్ణ వొడ్డు అగ్రహారం అనీ
తేలింది విచారణలో
బయలుదేరి వచ్చాడు వెంటనే

ఆ సమయంలో ఏలేశ్వరాచార్యులు
 రుద్రాభిషేకంలో మునిగి వున్నాడు
 నైవేద్యం అదీ అయ్యాక
 సంగతి సందర్భాలు అడిగి తెలుసుకొన్నాడు
 ఇందాక చెప్పకొన్న మంత్రంలో హరికేశకు
 ఏమి అర్థం రాశారని పరీక్షగా అడిగాడు
 విష్ణువు బ్రహ్మ శివుడని చెప్పాడు
 మూడు పదాలుగా దాన్ని విడదీసి విద్యారణ్యులు

అది సరికాదు అని
 ఆకుపచ్చ వెంట్రుకలు కలవాడు అని
 అసలు అర్థం చెప్పాడు ఏలేశ్వరాచార్యులు
 ఎత్తి చూపించాడు నిదర్శనంగా
 ఆకుపచ్చ జుట్టుముడి
 శివలింగం వెనకాల నుండి

పదపదార్థ జ్ఞానం సరిపోదు
 పండితుడన్నవాడికి
 ఉపాసన వుండాలి
 తత్వాన్ని విశ్వసించిన వాడు కావాలి
 అప్పుడే కుదురుతుంది అర్థం
 గొప్పగ్రంథానికి

విద్యారణ్యులు అడిగాడుట
 నేనేం చేసేది ఈ భాష్యాన్ని అని
 ప్రచారంలోకి తేదగిందేనా ఇది అని
 ముందు వ్యాసుల వారికి చూపించు
 తరువాతనే ఏ సంగతీ నిర్ణయించు
 అని ఏలేశ్వరాచార్యుల సమాధానం

అయన అప్పడప్పడూ
స్నానార్థం వస్తుంటాడు ఇక్కడ కృష్ణ వొడ్డుకు
వెంటవుంటవి ఎప్పడూ
వీడకుండా నాలుగు కుక్కలు
అని చెప్పాడు ఆనవాలు

అలానే అని చెప్పి
వేచి వున్నాడు విద్యారణ్యులు
ఆయన తపస్సు ఫలించి త్వరలోనే
అటుగా వచ్చాడు వ్యాసుడు
తను రాసిన వేదభాష్యం ప్రచారంలోకి తేవటమూ
లేక పరిహరించటమూ
ఏదో చెప్పమన్నాడు కాళ్ళ మీద పడి

అందుకు వ్యాసుడు
ఏలేశ్వరాచార్యులు ఇక్కడే వున్నాడు
పరమ నిష్ఠాపరుడు
రోజు గడవదు రుద్రం చెప్పకుండా
నైవేద్యం పెట్టకుండా
క్షుణ్ణంగా వేదార్థం తెలిసిన వాడు
ఈ ప్రాంతంలో అతనొక్కడు
అతడు చెబుతాడు
పోయి చూపించు అన్నాడు.

జరిగిందంతా చెప్పి
 నిదర్శన పూర్వకంగా వేదార్థం చెప్పిన ఏలేశ్వరాచార్యులకు
 నమస్కరించాడు విద్యారణ్యులు
 వ్యాసుడు కూడా సంతోషపడి
 రాశావు నీవు
 నీ శక్తి మేర
 వద్దన లేదు కదా
 ఏలేశ్వరాచార్యులు
 కాబట్టి దాన్ని
 తీసుకురా ప్రచారం లోకి
 అని అనుమతించాడు

మచ్చిపోలేదు జనం ఈ కాలంలో కూడా
 అటువంటి ఏలేశ్వరాచార్యులు గురించి
 అప్పుడు ఆయన వున్న అగ్రహారం ఏదో
 ఇవ్వాలి మనం గుర్తు పట్టటం కష్టం
 అది ఇప్పటి మహబూబ్ నగర్ జిల్లాకు చెందిన
 కృష్ణ వొడ్డు మీదదే అని పెద్దలు చెప్పగా వినటం

వాడుకగా అంటారు
 వనపర్తి ఆత్మకూరు ప్రాంతాల్లో నేటికీ
 అంత పొగుడుతున్నావు
 అతనే ఏలేశ్వరాచార్యులా అని

మానస సంచరరే

కావేరి ఇసుక దిబ్బ మీద కూర్చొని
తపస్సు చేసుకొంటున్నాడు సదాశివబ్రహ్మాండ్రులు ఒకసారి
దబ్బున ముంచేసింది ఆయన్ని
అనుకోకుండా పెద్ద వరద వచ్చి

అరచి గోల పెట్టారు గాని
ఏమీ చేయలేకపోయారు
ఒడ్డున వుండి చూస్తున్న
పసుల కాపరులు

వరద తీసింది
కాసేపటికి పైనుంచి
అలాగే వున్నాడు ఆయన
చలింప చెయ్యలేదు ఏమీ
అంత వరద

అరవదేశాన జరుగుతాయి ఏలా ఆయనకు
నవరాత్రి పూజలో వుత్సవాలు

నారాయణ భట్టత్తరి

కన్నులు ఏమైనా పుణ్యం చేసుకొన్నాయా అనిపిస్తుంది
గురువాయూరు శ్రీకృష్ణదేవాలయం దర్శిస్తే
సాయంత్రం వేళ

లక్ష ప్రమిదలు వెలిగిస్తారు పూజారులు
వరుసలో పేర్చి గుడి చుట్టూరా
ఏ పూటకాపూట నూనె నింపి
వత్తులు తడిపి

ఆ వెలుగులో దేవాలయం అంతా పైకి లేచి
గాల్లో తేలియాడుతున్నట్లు వుంటుంది
జాగ్రత్తగా చెవి వాగ్గి వింటే
లోపల కృష్ణపరమాత్మ వూదే వేణుగానం ఒకటి
సన్నగా వినిపిస్తుంది

ఆ దేవుడి కెదురుగా కూర్చొని
అతి ప్రాధంగా కూర్చాడు భక్తుడు నారాయణ భట్టత్తరి
నారాయణీయమ్ కావ్యమ్ మహత్తరమ్
సంక్షిప్తమ్ భాగవతమ్

నాట్యమాడుతున్నట్లు వుంటుంది
ఎన్నో రకాలు
అందులో చందస్సు

రోగం నివారణ చెయ్యి అని వేడుకొన్నాడు
ప్రతి దశకం చివర దేవుణ్ణి
ఆ అమంగళం అట్లా తొలగించుకొన్నాడు
ఇంకెవరి జబ్బో ఈయన తన మీదకు తీసుకొని

చిత్రమైన కథ చెబుతారు
నారాయణ భట్టత్తరి చరమయాత్ర గురించి

మహా పుణ్యాత్ముడు కాబట్టి ఆయన
రథం ఒకటి వచ్చిందట ఓ వేకువ జామున
స్వర్గానికి తీసుకెళ్ళటానికి అక్కడి నుండి
దాన్ని చూసి చెప్పాడుట అందర్నీ పిలిచి
రండి మీరు కూడా నాతో పాటు అని

స్వర్గం ఎవడిక్కావాలి
తప్పించుకొన్నారు అందరూ ఏదో చెప్పి
చివరి క్షణంలో ముందుకొచ్చింది
అక్కడ వున్న పనిమనిషి

సరే అని నారాయణ భట్టత్తరి
ఎక్కించుకొని ఆమె ఒక్కరైని
పైకి లేచాడు ఎకాఎకిని
కింద పోగయిన జనం చూస్తుండగా
ముక్కున వేలు వేసుకొని

కళ్ళు తిరుగు తున్నాయి నాకు
దిగిపోతాను దించమన్నది
కాసేపటికా పనిమనిషి
అదెట్లా సాధ్యం వీల్లేదంటే
అక్కడినుండే దూకిందట కిందకు
అమ్మో అని అరచి ఆ పిచ్చిది

విడవకుండా పట్టుకొని వున్న
భట్టతల్లి ఒక్కడికే
మోక్షం దక్కింది

చదువుతారు కేరళలో ఇప్పటికీ
ఏదైనా రోగం వస్తే నెమ్మదించటానికి
నారాయణీయాన్ని

కుమారీ కంకణం

సంవాద రూపంలో వుంది
భాగవతంలో వ్యాసుడు చెప్పిన ఉపదేశాల్లో
అవధూత గీత ఒకటి
అందులో అవధూత చెబుతాడు
నాకు గురువుల్ ఇరువది నలువురు అని
వారి దగ్గర నేర్చుకొని విజ్ఞానినైతిన్ అని

తలా ఒకటి నేర్పారుట
చీమ చిలుక జింక చేప ఇత్యాదులు
జింకకు సంగీతం మీద మనసు
అది వినిపించి పట్టటం సులువు
శ్రవణేంద్రియ తౌల్యం వుండరాదు
అని గుణపాఠం మనకు
చేపని చూసి
విడిచి పెట్టాలి తిండి మీద థ్యాంస్ అని
దానికి చావు మూడింది
ఎర మీద ఆశ వల్ల గద

ఇలా చెబుతూ చెబుతూ
 గురువేనంటాడు ఒక చోట
 ఆడపిల్లలు పెట్టుకొనే గాజు కూడ
 అదెట్లా సాధ్యం అంటే
 వివరిస్తాడు ఇలా

అనగా అనగా
 ఒక తెలివిగల అమ్మాయి వుంది
 ఆ అమ్మాయికి పెళ్ళి ఈడు వచ్చింది
 చెప్పాపెట్టకుండా వచ్చారు పెళ్ళికొడుకు తరపువారు
 అమ్మా నాన్నా పని మీద పొరుగుూరు వెళ్ళిన నాడు
 వండి పెట్టవలసి వచ్చింది వచ్చిన వాళ్ళకు
 బియ్యం లేవు సరిపడా ఇంట్లో
 గాదెలో వడ్లు దీసి పోసింది దంచేందుకు రోట్లో
 ఉన్నవి ఆ అమ్మాయి చేతికి దారంతో గుచ్చి
 చిన్న చిన్న శంఖాలతో చేసిన గాజులు పది
 దంచుతుంటే శబ్దం వస్తున్నది ఒకదానికొకటి తగిలి
 తెలిసి పోతుంది

తను చేస్తున్న పని ఏమిటో
 ముందు వసారాలో కూర్చొన్న వాళ్ళకు
 బియ్యం నిలవ లేవని తెలిస్తే
 ఎంత అమర్యాద అందరి ముందు
 అందుకని

వచ్చిన వాళ్ళకు తెలియకుండా
 ఒక్క గాజీ వుంచింది చేతికి
 ఒక్కొక్కటే తీసివేసి చివరికి

పదిమంది వుంటే శబ్దం
ఒక్కరే వుంటే నిశబ్దం
తపస్సు చేసుకొనేందుకు వీలు
కుదురుతుంది అప్పుడు
జిజ్ఞాస అనేది
ఒకరితోనే సాధ్యపడుతుంది

అట్లా కుమారి కంకణం సైతం
తనకు గురువేననీ
ఆ కంకణం ఏమి నేర్పిందో దానినీ
చెబుతాడు అవధూత మన బాగుకోసం

అభినవ గుప్తుడు

నూటికి తొంబదిమంది సంస్కృత అలంకారికులు
కాశ్మీరానికి చెందినవారు
భామహుడు రుద్రటుడు ఉద్భటుడు
కుంతకుడు మమ్మటుడు క్షేమేంద్రుడు
ఆనందవర్ధనుడు అభినవగుప్తుడు మహిమభట్టు
ఇట్లా ఎందరిపేర్లు చెప్పినా
అక్కడి వారే అయివుంటారు

విశేషించి వారందరు
సమర్థులైన దార్శనికులు
భట్టలోల్లటుడు మీమాంసకుడు
భట్టశంఖుకుడు తార్కికుడు
సాంఖ్యుడు భట్టనాయకుడు
కావ్యప్రకాశం రాసిన మమ్మటుడు
గొప్ప వేదాంతి కూడ

రససిద్ధాంతం గురించి చెప్పారు
తమ తమ దృక్పథాల్లోంచి చూసి వారు
అయితే అందరూ ఏకంగా సంపూర్ణమైన దానినిగా
దర్శించారు ప్రపంచాను భూతిని

విడి విడిగా

ఒకదాని కొకటి సంబంధం లేని దానినిగా
కాకుండా

వీళ్ళలో ఇంకో గొప్ప సుగుణం
లక్షణమైన వీళ్ళ భాష
రాసింది శాస్త్రసంబంధి
కవులు సైతం మెచ్చుకోవలసిందే
ఆ అందమైన మంచి సంస్కృతం చూసి

అందరినీ తన గ్రంథంలో ఉదాహరించి
వివరణ ఇస్తాడు అభినవగుప్తుడు
ఉంటుంది ప్రతివాడిలోనూ రసం
అభివ్యక్తమవుతుంది
చదివినపుడు మంచి కావ్యం అంటాడు

వ్యాఖ్యాత మాత్రమే కాకుండా
కవి తాత్త్వికుడు కూడా అభినవగుప్తుడు
ఆనందవర్ధనుడి ధ్వన్యాలోకానికి వ్యాఖ్యానం రాసి
లోచనం అని పెట్టాడు పేరు
పూర్వులు పేర్లు పెట్టినా
అంతందంగా అర్థవంతంగా పెట్టేవారు

అభినవ భారతి పేరుతో రాశాడు
 భరతుడి నాట్యశాస్త్రానికి వ్యాఖ్య
 గుంటూరులో తమ ఇంటికి
 ఆ పేరే పెట్టుకొన్నారు
 తెలుగులో నాట్యవేదం రాసి
 జమ్మలమడుక మాధవరామశర్మగారు

చాలా తోడ్పడ్డాడు అభినవగుప్తుడు
 శైవ సిద్ధాంతానికి
 వ్యాఖ్యానం చెప్పాడు
 భగవద్గీతలో కొన్ని శ్లోకాలకు
 వందమంది శిష్యులు వుండేవారు
 ఆయన వెంట ఎప్పుడు
 రాగద్వేషాలు లేని పూర్ణజీవితం గడిపి
 అంతర్దానం చెందాడు భైరవగుహలో
 అంతమంది శిష్యులతో సహా చివరకు
 దగ్గరలోనే వుంది ఆ గుహ
 శ్రీనగరుకు
 ఒకప్పటి విద్యుల శ్రీనగరుకు

అభౌతికం

నర్తకి వచ్చింది
ఓ రోజు రాజుగారు నిండు సభలో వుండగా
ముగ్ధుడైనాడు ఆమె అందానికీ
నృత్యంచేస్తూ ఆమె చూపిన హావభావాలకీ
ఇవ్వాలనుకొన్నాడు ఏదైనా
తగిన బహుమతి

ఆలోచన చేశాడు ఆస్థానకవిని పిలిచి
రాజ్యం ఇవ్వు అన్నాడు ఆస్థానకవి
అదెట్లాగని రాజుగారంటే
ఎక్కువేముంది నీ దగ్గర అంతకంటే
కవివి కాదు వేదాంతివి కాదు
శిల్పివి కాదు గాయకుడివి కాదు
భౌతికమైన సంపద రాజ్యం వుంది
అంతకు మించి ఏముంది నీ దగ్గర అన్నాడు.

ప్రత్యయం

తండ్రి శ్రాద్ధం చేస్తున్నారు
గోపాలపేట సంస్థానంలో రాజాగారు
అతిథిగా వచ్చాడు
వేరే ప్రాంతం నుండి ఓ విద్వాంసుడు

శాస్త్రమంత్రాలు చెబుతున్నాడు
స్థానికుడైన బ్రాహ్మణుడు
బొత్తిగా రాదు సంస్కృత వ్యాకరణం
అతగాడికి

పలుకుతున్నాడు తప్పుగా
విభక్తులు కూడా
వినలేక పోతున్నాడు
మహాభాష్యం వరకు చదువుకొన్న విద్వాంసుడు

వినలేక
అడ్డుకొంటున్నాడు అందులో దొర్లే తప్పుల్ని
సరి చేస్తున్నాడు
ఇక్కడ పంచమి షష్ఠి చతుర్థి సప్తమి అని

రాజాగారిని అడిగాడు
శ్రాద్ధమంత్రాలు చెప్పే బ్రాహ్మడు
పంచమీ తిథి గదా
చనిపోయింది మీ తండ్రిగారు
మారుస్తాడేమిటి
ఈయన ఇన్ని తిథులు అని

కొత్తవాళ్ళను వారిస్తాడు గదా
రాజుగారు న్యాయంగా
మీకు తెలియదు వూరుకోండి
తెలుస్తుంది మా అయ్యగారికి
అని హెచ్చరించాడు అతిథిని

చెప్పలేని కోపంవచ్చి
వెళ్ళిపోయాడు సత్రానికి
భోజనం చెయ్యకుండా అతిథి

పొగరు లేదు
ఆ బ్రాహ్మడికి
విద్వాంసుడి కాళ్ళమీద పడ్డాడు
చీకటి పడ్డాక సత్రానికి వెళ్ళి
నాలుగు మంత్రాలు ముక్కున పెట్టుకొని
పోషించుకోస్తున్నాను పెళ్ళాం పిల్లల్ని
బయట పడితే బంధారం ఇప్పుడు
తిరిగి లాక్కుంటాడు రాజుగారు
నాకిచ్చిన నాలుగెకరాలు
క్షమించమని వేడుకొన్నాడు

అంతేకాదు

ఆ విద్వాంసుణ్ణి ఒప్పించి

ఆయన దగ్గర సంస్కృతం నేర్చుకోవటం మొదలుపెట్టాడు
మహాభాష్యం వరకు వ్యాకరణం చదువుకొన్నాడు

తరువాత

గొప్ప పండితుడని పేరు తెచ్చుకొన్నాడు

ఖండవల్లి నరసింహశాస్త్రి అంతటి వాళ్ళకు కూడా
గురువనిపించుకొన్నాడు

వట్టెం శాస్త్రులు

ఖండవల్లి నరసింహశాస్త్రి అంటే ఎవరూ
అంటారు గాని
ఆబాలగోపాలం గుర్తిస్తారు
వట్టెం శాస్త్రులు ఎవరైనది

వనపర్తి దగ్గర వట్టెంలో పుట్టాడు
ఆ మహానుభావుడు
చాలా కాలం పనిచేశాడు సీతారాంబాగ్ లో వుండగ
వేదాంత వర్ధనీ సంస్కృత కళాశాల

ఊళ్ళలో పూర్వం
భాగవత సప్తాహాలు జరిగేవి
ప్రొద్దున సంస్కృత మూలం
తెలుగున సాయంత్రం పురాణం
పాల్గొన్నవారంతా
పళ్ళతో ఉపవాసం ఉండి ఏడురోజులు
భోజనం చేసేవారు
గోకర్ణ మాహాత్యం విని మర్రోజు

అర్థం చేసుకోవటం కష్టం
గడ్డు శ్లోకాల దగ్గర భారతం
మొత్తం మీద అర్థం కావటం
అతి కష్టం భాగవతం

భాగవతంలో పరీక్షింపబడతారు
విద్యావంతులు
దొరుకుతాయి అందులోని శ్లోకాలకు
వేదంలో మూలాలు

వందల సంఖ్యలో చేయించాడు
పల్లె పల్లె తిరిగి అట్టి భాగవత సప్తాహాలు
వెళ్లిన చోటల్లా అరసేవాడు
అందరి బాగోగులు
అందరూ బాధపడ్డారు
ఆయన పోయినప్పుడు

విపరీతమైన చెవుడు
వచ్చి పోయిందేమో చత్వారం కళ్ళద్దాలుండేవి గావు
ఉక్కుపిండంలా వుండేవాడు
తీని తిరుగుతూ తొంభయి రెండేళ్ల వయస్సున్నాడు

చాలా లోకప్రియుడు
చెప్పలేకుండా తిరిగేవాడు
కాలి నడకన అంత హైదరాబాదు
ఆయన నిఘంటువులో లేవు
బడలిక తీరికలేదు అనే పదాలు

అందరూ తెలుసుకోదగ్గది
రామాయణంలో ఒక శ్లోకానికి
ఆయన చెప్పిన వ్యాఖ్యానం
కుంభకర్ణవధ ఆ సందర్భం

భయంకరమైన యుద్ధం చేశాడు
కుంభకర్ణుడు ఆనాడు
వాడు వస్తుంటేనే వానరవీరులు
వెనక్కు వెనక్కు వెళ్ళి చనిపోయారు
సముద్రంలో పడి

తెగకోశాడు సుగ్రీవుడు
రెండు చెవులు ముక్కు
ఎగిరి వాడి బుజాల మీద నుండి
ఇవాళికి ఇంతన్నా జరగనీ అని

మర్నాడు చంపాడు రాముడు కుంభకర్ణుణ్ణి
తల తెగి పడింది
తెగి పడింది కుండలాలంకృత శిరస్సు అని
ఇక్కడ శ్లోకంలో వున్నది

చెవులు కోసేస్తే కిందటి రోజు
ఎక్కడివి చెవులకున్న కుండలాలు
అని గదా ధర్మ సందేహం కొందరకు
అంటే సందర్భాన్ని బట్టి వినాకృతం
నిడిపోయిన కుండలాలంకారము గల శిరస్సు అని
చెప్పకోవాలి దానికర్థం

ఇంత చక్కగా హృద్యంగా
వుండేది ఆయన ఏ వ్యాఖ్య చేసినా

భార్య గతించాక
ఆయన్ను బాగా చూసింది కోడలు
కోడల్ను పిలిచి చెప్పాడు
భాగవత సప్తాహం చేసిననాటి వృదయం
బాగలేదు ఇవాళ నాకు దగ్గరుండమని
చనిపోయాడు
తరువాత కాసేపటికి

అనాయాస మరణం దొరికింది
అదేచాలు
ఆయన చేసుకొన్న సుకృతానికి

మోక్షగామి

చాలామంది వినేవుంటారు ఈ కథ
తలపండిన పెద్దల దగ్గర
ఉండేది ఇది చాలా ప్రచారంలో
గాంధీగారి మద్యనిషేధం రోజుల్లో
చెళ్ళపిళ్ళ వేంకటశాస్త్రిగారు కూడా విని
చెప్పారు ఒకచోట దీని గురించి

అనగా అనగా ఒక జ్ఞాని
కావలసి వచ్చింది మోక్షం అతగాడికి
అదెక్కడుందో తెలుసుకొన్నాడు
అదే పనిగా శ్రమించి
తెలుసుకొన్నాక దేనికి ఆలస్యం
కట్టాడు వెంటనే ప్రయాణం

తోవలు నాలుగైనాయి
కొంత దూరం పోయాక
ఎటు పోవాలా అనుకొనేటంతలో
కంట పడింది తోవ కడ్డంగా

ఓ అందమైన యౌవనంలో పున్న స్త్రీ
 నిలదీసింది ఎక్కడికి పోతున్నావూ అని
 మోక్షం పొందేటందుకు గాను
 అక్కడికే పోతున్నాను అని చెప్పాడు
 అలాగేతే ఈ రాత్రికి ఇక్కడే వుండి
 నాతో శృంగారం గడుపు
 ప్రొద్దున్నే లేచి పోదువు గాని అని పిలిచింది
 చీచీ పంచమహాపాతకాల్లో ఇదొహటి
 చెయ్యను నేనీ పాడు పని అన్నాడు
 వేరే తోవ చూసుకో
 అంత నిక్కచ్చి మనిషివైతే
 కుదరదు వెళ్ళటం ఇటుగా
 అని వేసింది పుల్ల అడ్డుగా

సరే అని మళ్ళాడు
 వేరే తోవకు

అక్కడొకడు తోవ కడ్డంగా
 కట్టివేసి వున్నాడు మేకపోతు నొకదాన్ని
 వీలు పడదు నీవు ఈ తోవని వెళ్ళటానికి
 ఈ మేకపోతును చంపి దాని మాంసం తిన్నాక గాని
 ఇష్టమేనా అన్నాడు
 పరమ కిరాతకమైన చర్య
 నేనెట్లా చేస్తాను జీవహింస
 చస్తే చెయ్యనని మొండికేశాడు జ్ఞాని
 ఇది కాదు తోవ నీలాంటి వాళ్ళకు
 వెతుక్కో వేరేది అన్నాడు వాడు

దాంతో మన జ్ఞాని తొక్కాడు మూడో తోవ
 ఆటంకమే ఎదురైంది అక్కడ కూడ
 ప్రత్యక్షమైనాడు ఒకడు
 జూదానిక్కావలసిన సామాగ్రి పెట్టుకొని
 సప్తవ్యసనాల్లో ఇదొకటి
 నా వల్ల కాదన్నాడు జ్ఞాని
 సరే నీ ఇష్టం
 వచ్చిన తోవనే తిరిగి పో అవశ్యం
 అన్నాడు వాడు

ఇహ మిగిలింది నాలుగోది ఒక్కటే
 సుగమంగా వుందా అదేమైనా అంటే
 అట్లా కనిపించలా
 నింపుకొని మద్యం పాత్రలు సొరుగుల్నిండా
 కూర్చొన్నాడొకడు కడు విలాసంగా
 వెళ్ళు మద్యం తాగి
 కాసేపు తీసుకొని ఇక్కడ విశ్రాంతి
 అని ఆహ్వానించాడు

జ్ఞాని ఆలోచించాడు
 కాకుండా పౌర్యాయు మనకు
 ఉన్న నాల్గింటితో మూడు
 ఇహ మిగిలింది
 ఇదొహటే
 నిషేధించారు గాని దీన్ని పూర్వులు
 ప్రమాదకరం కాదు మిగితా మూటి అంత
 అని తేల్చారు అప్పడే వాళ్ళు

లేదు కాబట్టి గత్యంతరం
ముందుకెడతాను సేవించే మద్యం
అని చెప్పి చేశాడు అలాగా

దాంతో ఏమయింది
హుష్కాకి అయింది
అంతకు ముందు వున్నదనుకొన్న జ్ఞానం కాస్తా
మాంసం కావాలిసాచ్చింది
మద్యం తల కెక్కేసరికి
స్త్రీ పొందు తప్పనిసరి అయింది
ఈ రెండూ వొనగూడే సరికి
అట్లా వెనక్కు వెళ్ళి
ముందు చెప్పిన స్త్రీతో కలిసినాక
జూదమాడాలనిపించి ఆమెతో
అదీ చేయటం జరిగింది

చెప్పవచ్చేదేమిటంటే ఇంతకీ
మద్యపానం సర్వ దుర్వ్యసనాలకీ
దారి తీస్తుందనీ
ఈ కథకున్న నీతి అట్లాగా వున్నదనినీ

గతానుగతికం

ఎవడైనా చేస్తే ఏదైనా పని
ఆలోచన చెయ్యరు లోకంలో చాలా మంది
ఎందుకు చేశాడు వాడు దాన్ని అని
గుడ్డిగా చేసేస్తారు
అదే పని వాళ్ళూ

పరిశీలించి చూస్తే బయట పడుతుంది
మనకున్న ఆచారాల్లో చాలా వాట్ల బండారం
ఇలాంటిదేనని
విచారించాడు ఇట్లాగే వెనకటికో బ్రాహ్మడు
గోదావరి గట్టుమీద కూర్చొని

స్నానాదికాల కోసం గోదావరికొచ్చాడు
పుణ్యకాలంలో ఆ బ్రాహ్మడు
ఎవడైనా పట్టుకు పోతాడని శంకించాడు
ఆ సమయంలో బైట పెట్టితే
చేతిలో పున్న రాగి చెంబు
ఒడ్డున ఇసుకని పోగు చేసి

శివలింగం మాదిరి
 కప్పెట్టాడు అందులో దానిని
 స్నానాలు జపాలు పూర్తి చేసుకొని
 చూస్తే ఏముంది ఒడ్డుకొచ్చి
 కనిపించాయి బారూతా ఇసుక లింగాలు
 ఏ లింగమని వెతుకుతాడు
 అన్ని లింగాల్లో
 వదులుకోవలసి వచ్చింది నీళ్ళు
 నాటితో విలువైన రాగి చెంబుకు

ఇంకొక కథ కూడా వున్నది
 అట్లాంటిది

నదిలో దిగాడు ఓ నాడు
 సంధ్యావందనం నిమిత్తం అప్పయ్యదీక్షితులు
 ఊడింది నీళ్ళ పురవడికి
 పెట్టుకొన్న గోచీ
 అదిచూసి
 గోచీలు వూడదీసుకొని
 సంధ్యావందనానికుప్రకమించారు
 అక్కడున్న మిగతా బ్రాహ్మలు
 ఇదేమి ఉపద్రవం అంటే
 అది లేకుండా చేస్తున్నాడు గదా
 అప్పయ్యదీక్షితుని వంటి పండితుడు
 ఉండకపోదు ఏదో విశేషం
 అని సమాధానం

అందుకే చెప్పాడుట అప్పడో శ్లోకం
రాగిచెంబు పోగొట్టుకొన్న పై బ్రాహ్మడు
ఇట్లా వుంటుంది కొంచెం అటుఇటు
తెనుగులో చెప్పకొంటే దానర్థం

లోకంలో అనుకరించే జనం ఎక్కువ
తత్వం తెలిసిన వాళ్ళు చాలా తక్కువ
కాళ్ళొచ్చి పోయింది అందుకే కాబోలు
నిక్షేపం లాగున్న నా రాగిచెంబు

సాతత్ర చిత్రాయతే

తగువు పడ్డారు కాళిదాసు భోజరాజు
కవిత్వం ఎక్కువా ఐశ్వర్యం ఎక్కువా అని
ఎవరు చెబుతారు పరిష్కారం వాళ్ళకు అక్కడ
బయలుదేరారు అందుకని దేశాలమ్మట
సింహళం చేరుకొన్నారు
అట్లా కాలక్షేపం చేసుకొంటూ ఇద్దరు

వీళ్ళు వెళ్ళిన సమయానికి లక్కడి రాజు
అంతు పట్టని జబ్బుతో బాధ పడుతున్నాడు
మంచాని కతుక్కుపోయి
ఇవాళో రేపో అన్నట్టుగా వున్నాడు
సాతత్ర చిత్రాయతే అంటాడు గాని
మరో మాట అనడు ఏవైద్యుడు రానీ
చేతులెత్తేశారు అందరు
ఇదేంట్ అర్థం కాక
ఏంచెయ్యాలో తోచక

వీళ్ళనెవరు పట్టించుకొనేది
అట్లావుంటే దేశంలో రాజు పరిస్థితి

అప్పుడు ఏంచేశాడంటే కాళిదాసు
వైద్యుల్లా వేషం వేసుకొని
కోటలోకి వెళ్ళాడు నేను నయం చేస్తానని
చూశాం ఇంత మందిని
నీకవుతుందా వాళ్ళకు చేతకాంది
పొమ్మన్నారు అక్కడి పరిచారికలు
చూడండి నన్ను కూడా ఏముంది నష్టం
అని పట్టు పట్టాడు కాళిదాసు
అనుమతించింది ఆపత్తులో వున్న రాణి
ఎవరి హస్తవాసి ఎలాంటిదో అని

కాళిదాసు అడిగాడు ఏమిటి మీ బాధ అని
రాజు మంచం పక్కనిలబడి
సాతత్ర చిత్రాయతే అని చెప్పారు జవాబు
ఇదివరకు లాగానే రాజుగారు

క్షణంలో కనిపెట్టాడు కాళిదాసు
ఆమూలాగ్రం జబ్బుకు గల హేతువు
ఆయన అండ వుంది గనుక ఎప్పుడు
పిలిస్తే పలికే అమ్మవారు

వెంటనే మొదలుపెట్టాడు
ఏమిటా వైద్యం అంటే
వినిపించాడు ఇట్లా అర్థంవచ్చే
ఒక శ్లోకం

ఒకసారి పనిమీద సింహళపతి నువ్వో పట్నం వెళ్ళావు
 గాథంగా నిన్ను మోహించింది అక్కడో అతిలోకసుందరి
 ఆలోచించింది చిత్రించటానికి చూడచక్కటి నీరూపాన్ని
 నారి తగిలించాడు మన్మథుడు ఇదే సందని ధనస్సుకు
 పట్టుకొంటూ వుంది వ్రాసేకుంచే రెండు వేళ్ళతోటీ
 నారితో చేర్చాడు ధూర్తుడు పూలబాణాలు అయిదింటినీ
 మొదలు పెట్టింది గీయటం అనుకొన్న చిత్తరువు
 గురిపెట్టి వదిలాడు వెంటనే అన్ని బాణాలు ఒకేసారి
 మొదలంట గుచ్చుకొన్నాయి అవొచ్చి ఆమె గుండెల్లో
 అక్కడున్న గోడకతుక్కుపోయి
 ఆ సుందరే చిత్తరువుగా మారిపోయింది
 నిన్నే తలుచుకొంటూ చివరికి

నిజంగా జరిగినవే
 వర్ణించిన విషయాలన్నీ
 శ్లోకం తయారు చేశాడు కవి
 వరుసగా వాట్లనే ఒకదానికొకటి గుచ్చి

కాళిదాసు వచ్చి
 పాత సంగతులు గుర్తు చేసేసరికి
 టక్కున తెలివి వచ్చి
 అర్థం చేసుకొన్నాడు తనెక్కడున్నదీ ఏమైనది
 తనను చూసిన తన్మయత్వంలో ఆ సుందరి
 బొమ్మలా అయిపోవటం
 ఆమెను చూసిన తనకు మతి తప్పటం మొదలైనవి

దాంతో తేట ఇచ్చింది రాజుగారి ముఖం
 అది విన్న తత్క్షణం
 లేచి కూర్చున్నారు
 జబ్బు తగ్గిందన్నారు
 కాళిదాసును గట్టిగా
 కౌగిలించుకొన్నారు
 చెప్పనక్కరలేదు
 అక్కడే వున్న రాణిగారి ఆనందం

ఊరంతా తిప్పారు ఏనుగు ఎక్కించి
 ఇస్తామన్నారు అర్థరాజ్యం
 ఏమిటేమిటో చెప్పారు
 చేతనైన గౌరవాలన్నీ చేశారు

పట్టించుకొన్నవాల్సేవరూ లేరు
 ఆ సందట్లో పాపం భోజుణ్ణి
 కూర్చున్నాడు ఓ మూల నక్క
 వెర్రిమొహం వేసుకొని
 దగ్గరికెళ్ళి కాళిదాసు
 ఏం రాజా ఏమంటావిప్పుడంటే
 ఒప్పకొన్నాడు నీమాటే నెగ్గిందని

సిద్ధేంద్రయోగి

చెప్పబోయేది

సుమారు మూడు వందల యేబది యేళ్ళ క్రితం సంగతి

చదువు కోసం కాశీ వెళ్ళి

కూచిపూడి నుండి ఓ అబ్బాయి

అక్కడే పున్నాడు పదిపన్నెండేళ్ళు

అక్కడుండగా వచ్చింది కబురు

ఇంటి దగ్గర భార్య ఈడేరిందనీ

గర్భాధానానికి ముహూర్తం కూడా కుదిరిందనీ

ఇంకేం బయలుదేరాడు సంతోషంగా

ఉరుకులు పరుగులు దారంతా

ఊరు దగ్గర పడుతుండగా
 కృష్ణ కనిపించింది పురవళ్ళు పరవళ్ళుగా
 యువకుడు గదా
 దిగాడు ధైర్యం చేసి
 తెలిసింది గాదు వరద వుధృతం దిగాక గాని
 సగం దూరం పనికి వచ్చింది వచ్చిన ఈత

ఇక ఖాయమనుకొన్నాడు మునక
 సన్యాసం పుచ్చుకొన్నాడు అక్కడికక్కడ
 తనకు తానే మంత్రం చెప్పకొని
 పోయే ముందు పుణ్యమన్నా దక్కుతుందని

ఒకే సారి జరిగాయి
 అట్లా ఆయన చేతులెత్తేయటం
 ఇట్లా ఒక పెద్ద కెరటం వచ్చి ఒడ్డుకు తోసెయ్యటం
 ఇంటికొచ్చి పడ్డాడు
 బ్రతుకు జీవుడా అంటూ

పీటల మీదకొచ్చి కూర్చోవాల్సిన భార్య
 ససేమిరా రానన్నది
 అనుకొన్న ముహూర్తానికి
 ఈయన ఎవరో గడ్డాలూ మీసాలూ వున్న సన్యాసిగాని
 నా భర్తకాదు పొమ్మన్నది

అంతా తలో మాటా అన్నారు
 చిన్నపిల్ల మంకుపట్టు పట్టిందని కొందరు
 గాలో ధూళో సోకిందని ఇంకొందరు
 ఆ పిల్లదొక్కటే పాట
 ఎవరెన్ని అన్న
 ఈయనెవరో సన్యాసి
 నా భర్త కానే కాదు అని

అప్పడు
 పీటల మీద కూర్చొన్న యువకుడు
 పంచె వుత్తరీయం తీసి పక్కన పెట్టాడు
 వట్టి గోచీతో లేచి నుంచొన్నాడు
 అక్కడున్న పెద్దలందరికీ నమస్కారాలు చెప్పాడు
 వరదతో వున్న కృష్ణను
 దాటలేక పోయిన వైనమూ
 ఆఖరు క్షణంలో
 ఆతుర సన్యాసం తీసుకొన్న తీరూ
 దాచకుండా చెప్పాడు

ఇంకా
 శ్రీకృష్ణభగవానుడే తనను
 సంసారం నుండి రక్షించి ఒడ్డున పడేశాడనీ
 తన భార్యే తనను
 అధోగతి పాల్గొకుండా రక్షించిందనీ
 చెప్పాడు
 అట్లా చెప్పి అన్ని విషయాలు
 సన్యాసం స్వీకరించాడు యథావిధిగా
 అందరి అంగీకారంతో మరలా

అతడే యోగి సిద్ధేంద్రుడు
జగన్నాటకంలో నిమిత్తమాత్రుడు
యౌవనంలో శృంగార వాంఛ పూర్తిగా పోక
అది పోయేటందుకుగా
శృంగార రసప్రధానంగా
సత్యభామా శ్రీకృష్ణులు నాయకా నాయకులుగా
పారిజాతాపహరణం యక్షగానం కూర్చాడనీ
అదే భామాకలాపమనీ
ఆ వూరి మగవాళ్ళతోనే వేషం కట్టించి
ఆడింపజేస్తూ వచ్చాడనీ
చెబుతారు విజ్ఞులు

విద్య ఒకరి సొత్తు గాదు

మూతామహాల ఇంట పెరిగాడు
చిన్నప్పడే తండ్రి పోగా విలాయత్ ఖాన్

భవిష్యత్తును దృష్టిలో పెట్టుకొని
కుర్రవాణ్ణి సంగీతంలో పెడదామని
శతవిధాల ప్రయత్నించింది గాని తల్లి
మేనమామలు పడనియ్యలేదు

కావలానికి వాళ్ళు ఘరానా విద్వాంసులే అయినా
మేనల్లుణ్ణి అందులో కలవనియ్యలేదు ససేమిరా
ఇంటి విద్య ఇంట్లోనే వుండాలి గాని
దాటి వెళ్ళకూడదనే మనస్తత్వం వాళ్ళది

తిండి పోషణ విషయంలో మటుకు
ఎలాటి లోపం రానిచ్చేవారు కాదు

అయినా తల్లి ఎలా పూరుకొంటుంది
 అక్కడి పిల్లే గాబట్టి సంగీతంలో పుట్టి పెరిగింది
 జాగ్రత్తగా పరీక్షించటం మొదలు పెట్టింది
 అన్నలూ తమ్ములూ చేసే సంగీత సాధన దగ్గరుండి

ఒక్కడినే కూర్చోబెట్టుకొని నేర్పేది కొడుక్కి
 తాను విని తెలుసుకొన్న సంగతులన్నీ
 మర్నాడు ఇంట్లో ఎవరూ లేకుండా చూసి
 తలుపులన్నీ గడియ వేసి

అఖండప్రజ్ఞావంతుడనిపించుకొన్నాడు
 అట్లా అట్టిన చదువుతో ఆరితేరిన విలాయత్ ఖాను
 పెరిగి పెద్దవాడై
 బైట ప్రపంచంలో ఇంకా నేర్చుకొని

విద్య ఒకరి సొత్తుగాదు
 ఎవరికీ అందకుండా దాచేందుకు
 ఊరూ పేరూ లేకుండా పోయారు
 సంగీతం తెలిసీ చెప్పని మేనమామలు

లఘుత్వం

ఉద్యోగం విరమించాడు ఒకాయన
చాలాకాలం పని చేసి అధికారిగ

నేనొకణ్ణే నీతిగా గడిపాను
ఉద్యోగంలో వున్నంతవరకు
చూడండి ఇప్పుడు
పడుతున్నాను నానా ఇబ్బందులు
ఊహించలేదు నేను
ఇట్లా అన్యాయం చేస్తాడని దేవుడు
నీతికి లేకుండా పోయింది
సరైన విలువ ఈనాడు
అని వాపోయాడు తన గోడు చెప్పకొని
ఓ సాధువు దగ్గరకు పోయి

నీతిగా వున్నందుకు బాధ పడే కంటే
నికృష్టం ఇంకోటి లేదు
ఏదో ఒరుగుతుందని ఆచరించే నీతులు
ఇవ్వలేవు మనిషికి
ఏనాటికి పుట్టగతులు
చేతనైనంతలో నిశ్చింతగా బ్రతకటమే
చాలా మేలు
అని ఓదార్చి పంపాడు ఆతణ్ణి
ఆ సాధువు అంతా విని

వీణధనం

అమెకున్న సమస్త ధనం
ఒక్క వీణ
దాంతో కొనేసింది
మొత్తం రసప్రపంచాన్ని
నిర్విచారంగా ఏలింది
అక్కడ ఒక్కతే మహారాజ్ఞి

సాధనానంతరం
ఒకసారి గవినెన తొడిగినాక
మళ్ళీ తీసేది కాదు ఆ రోజుకి వీణ
మహారాజులే రానీ
మాణిక్యాలే గుమ్మరించనీ

ఒకసారి ఇలాగే
గవినెన తొడిగి మూలకు సర్దుతోంది
వాకిట్లో అడుగుల చప్పుడు వినిపించి చూస్తే
లోపలకు వస్తూ
ద్వారం వేంకటస్వామి నాయుడిగారి శ్రీపాదాలు కనిపించాయి

ధన్యోస్మై అనుకొని
 వెంటనే వేసిన కట్టు విప్పించి
 నీ ఆచారానికి విరుద్ధం గదా వద్దని
 నాయుడుగారు వారించినా సరే
 అదంతా అసంప్రజ్ఞబుద్ధులకని చెప్పి
 వీణావాదనతో సంతృప్తి పరచి పంపించి

పెళ్ళి వూరేగింపులో బాండుమేళం కూడా
 ఇంటి ముందుకు రాగానే ఆపు జేసేవారు
 అమె సాధనకు ఏ ఆటంకం కలుగరాదని
 అక్కడి వారందరి అభిమతం
 అట్లా వెలిగించుకొంది ప్రభ
 బ్రతికి వున్నంత కాలం

మనుమరాలికి నాట్యం నేర్పేటప్పుడు
 మడమల మీద కొట్టి నేర్పేటట్లు తప్పుపడ్డచోట
 అట్లా పెరిగి పెద్దదైంది బాలసరస్వతి
 నృత్యంలో లోకోత్తర కళాకారిణి

సంగీత సముద్రంలో లోలోతులకు పోయి
 రత్నాలు ఏరుకొచ్చిన సాహసురాలు అమె
 ఒడ్డున విలాసంగా తిరిగేటి వాళ్ళకి
 ఒకటి రెండు మచ్చుకు చూపగానే
 కండ్లు మిరుమిట్లుగొలిపే అందాలు వాటివి

హంసలదీవి

అవనిగడ్డ దాటి ఇంకా కొంత ముందుకు పోతే
అక్కడ వుంది కృష్ణ సముద్రంలో కలిసే చోట
పూరి పాకల్తో ఇసుక దిబ్బలమీద
హంసలదీవి

కళ్ళు తిప్పకోబుద్ధి కాదు
అంతందంగా వుంటాడు
అక్కడి వేణుగోపాలస్వామి
చేతుల్లో వేణువు
నుదుట మెరిసే వజ్రాభరణంతో

చేపల కోసం లోతుకు వెళ్ళే పడవల వాళ్ళకు
దాని ధగధగే రాత్రి పూట
పూర్వం వొడ్డు చూపే దిక్కుగా వుండేదట

పక్కనే అవుపిస్తాయి
సగం కట్టి ఆపిన రెండుమూడు గుళ్ళు
రాతిపలకలు చెక్కిన స్తంభాలు
గుట్టగా పడి వుంటాయి

స్వయంగా పూనుకొన్నారట దేవతలే ఒకప్పుడు
 వాటినిక్కడ కడదామని
 పని కూడా మొదలు పెట్టారుట
 హంసల రూపంలో ఎగురుకుంటూ వచ్చి
 ఊరంతా నిద్ర పోతుండగా ఓ రాత్రి పూట

సగం పనే అయిందిట
 తెల్లవారజోయే సమయానికి
 అంతలో కోడి కూయటం మూలాన
 నరుడి కంట పడకుండా
 రివ్వన ఎగురుకుంటూ పోయారుట
 మళ్ళీ హంసలుగా మారి
 ఎక్కడి పని అక్కడే వదిలేసి

ఆ వూళ్ళో వాళ్ళ నమ్మకం
 దేవతలే మొదలెట్టి ఆపేసిన వాటిని
 వాళ్ళే ఎప్పుడో వచ్చి పూర్తి చేస్తారని
 ఈలోపున మానవమాత్రులెవ్వరూ
 ఆ పని అంటరాదని

నిక్షేపంగా వుంది
 వేణుగోపాలస్వామి గుడిమటుకు
 డెబ్బయ్యేడు పుష్పానలో
 ఊరువూరంతా కొట్టుకుపోయినా

ప్రాణాలు దక్కించుకొంది
 గుళ్ళోకొచ్చి దాక్కొన్న జనం
 ఒకప్పుడు పరమహంసలు విహరించిన
 చోటు అది అని స్థలపురాణం

